

2588-05

**NATUURTOETS BROUWERSDAM-ZUID - QUICK
SCAN FLORA- EN FAUNAWET, EHS +
VOORTOETS NATUURBESCHERMINGSWET**

GEMEENTE SCHOUWEN-DUIVELAND

1 augustus 2011
075654977:0.7 - Concept
B01055.000358.0500

Inhoud

1 Inleiding	3
1.1 Aanleiding voor de natuurtoets	3
1.2 Plangebied	5
1.3 Beschrijving van het voorkeursalternatief (VKA)	5
2 Wettelijk kader	8
2.1 Natuurbeschermingswet 1998	8
2.1.1 Algemeen	8
2.1.2 Onderzoek vergunningverlening Natura 2000	11
2.1.3 Onderzoek vergunningverlening beschermd natuurmonument	11
2.2 Flora- en faunawet	12
2.3 Ecologische hoofdstructuur en natuurgebiedsplan	16
3 Beoordelingskader	17
3.1 Voortoets in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998	17
3.2 Natura 2000-gebieden	17
3.2.1 Kop van Schouwen: habitatrichtlijn	18
3.2.2 Voordelta: habitatrichtlijn en vogelrichtlijn	19
3.2.3 Grevelingen: habitatrichtlijn en vogelrichtlijn	20
3.2.4 Aanwijzing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1968	21
3.3 Beoordelingskader voortoets	23
3.4 Beoordelingskader Flora- en faunawet	25
3.5 Ecologische hoofdstructuur en natuurgebiedsplan	25
3.6 Gebruikte gegevens	25
4 Aanwezigheid van beschermde natuurwaarden	27
4.1 Algemeen	27
4.2 Kop van Schouwen	27
4.2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen	27
4.2.2 Habitatrichtlijn: kwalificerende soorten	28
4.3 Voordelta	28
4.3.1 Habitatrichtlijn: habitattypen	28
4.3.2 Habitatrichtlijn: kwalificerende soorten	29
4.3.3 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels	30
4.4 Grevelingen	32
4.4.1 Habitatrichtlijn: habitattypen	32
4.4.2 Habitatrichtlijn: kwalificerende soorten	32
4.4.3 Vogelrichtlijn: broedvogels en niet-broedvogels	33
4.5 Gebieden aangewezen als beschermd natuurmonument	35
4.6 Flora- en faunawet: beschermde soorten	35
4.6.1 Flora	35
4.6.2 Zoogdieren	36
4.6.3 Vogels	36

4.6.4	Amfibieën	37
4.6.5	Reptielen	37
4.6.6	Vissen	37
4.6.7	Overige soorten	37
4.7	Ecologische hoofdstructuur en natuurgebiedsplan	38
5	Voortoets Natuurbeschermingswet	40
5.1	Inleiding	40
5.2	Kop van Schouwen	40
5.2.1	Habitatrichtlijn: habitattypen	40
5.2.2	Habitatrichtlijn: kwalificerende soorten	40
5.3	Voordelta	41
5.3.1	Habitatrichtlijn: habitattypen	41
5.3.2	Habitatrichtlijn: kwalificerende soorten	41
5.3.3	Vogelrichtlijn: niet-broedvogels	41
5.4	Grevelingen	42
5.4.1	Habitatrichtlijn: habitattypen	42
5.4.2	Habitatrichtlijn: kwalificerende soorten	42
5.4.3	Vogelrichtlijn: broedvogels en niet-broedvogels	42
5.5	Gebieden aangewezen als beschermd natuurmonument	43
6	Quickscan Flora- en faunawet + EHS	44
6.1	Inleiding	44
6.2	Flora- en faunawet	44
6.2.1	Flora	44
6.2.2	Zoogdieren	44
6.2.3	Vogels	45
6.2.4	Amfibieën	46
6.2.5	Reptielen	46
6.2.6	Vissen en overige soorten	46
6.3	Ecologische hoofdstructuur en natuurgebiedsplan	46
7	Conclusies	47
7.1	Conclusie voortoets	47
7.2	Vervolgonderzoek en vergunningaanvraag natuurbeschermingswet	48
7.3	Conclusies quick scan Flora- en faunawet en EHS	49
8	Gebruikte bronnen	51
Bijlage 1	Locatie/zoekgebied initiatieven van het VKA	54
Colofon		55

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1

AANLEIDING VOOR DE NATUURTOETS

De gemeente Schouwen-Duiveland maakt een afweging voor het toekomstige ruimtelijk beleid voor het gebied Brouwersdam-Zuid. Voor dit gebied bestaan verschillende private en publieke initiatieven. In opdracht van de gemeente is een Ontwerp-Structuurvisie opgesteld voor hetzelfde plangebied (ARCADIS, 2011a). Het centrale belang van deze Structuurvisie is dat de gemeente haar ruimtelijke voornemens vastlegt en bekend maakt hoe zij om wil gaan met ruimteclaims, hoe zij ruimtelijk relevante ontwikkelingen wil sturen en welke ontwikkelingen in een gebied juist niet gewenst zijn. De Structuurvisie is voor de gemeente een beleids- en afwegingskader bij concrete ruimtelijke beslissingen en voor de inzet van bestuurlijke uitvoeringsinstrumenten. Tevens vormt het de basis voor het opstellen van bestemmingsplannen.

Als bijlage van de Structuurvisie wordt ook een MER opgesteld (ARCADIS, 2011b). Omdat de initiatieven (uiteindelijk) kunnen leiden tot concrete projecten of activiteiten met mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu is een m.e.r.-procedure verplicht. De m.e.r.-procedure resulteert in een Milieueffectrapport (MER), dat milieugegevens levert. In dit geval voor de Structuurvisie Brouwersdam-Zuid.

In het MER zijn twee alternatieven beoordeeld: een minimum alternatief en een maximum alternatief. Deze verschillen zowel in de initiatieven die zijn opgenomen, als in de omvang van de initiatieven. Na de beoordeling van het minimum en maximum alternatief is een voorkeursalternatief (VKA) geformuleerd. Dit VKA komt grotendeels overeen met het maximum alternatief, aangevuld met een serie mitigerende en compenserende maatregelen.

Doel van het onderzoek

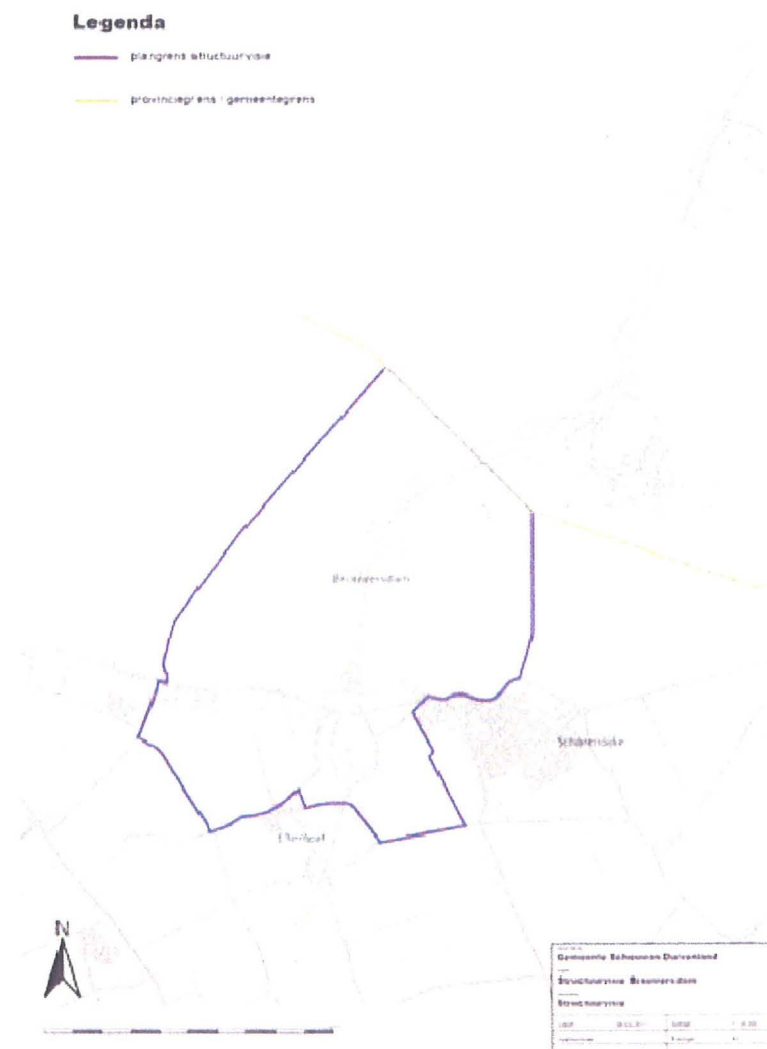
De initiatieven uit het voorkeursalternatief, zoals beschreven in het MER voor Brouwersdam-Zuid, kunnen invloed hebben op verschillende ecosystemen. Het gaat om beschermde en bijzondere soorten planten en dieren, beschermde habitats en de beschermde gebieden Kop van Schouwen, Voordelta en Grevelingen. In dit kader zijn twee Nederlandse wetten van belang: de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998. In deze wetten zijn de bepalingen van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn verankerd en een toetsing aan de Nederlandse wet voldoet voor deze Europese richtlijnen. In het onderliggende rapport is uitgezocht welke beschermde natuurwaarden effecten kunnen ondervinden van de initiatieven van het VKA en welke wettelijke consequenties hieraan verbonden zijn. Voor de uitvoering van deze natuurtoets maken wij gebruik van bestaande documentatie en inventarisatiegegevens.

Natuurbeschermingswet 1998

Het plangebied Brouwersdam-Zuid ligt in of nabij de Natura 2000-gebieden Kop van Schouwen, Grevelingen en de Voordelta. De initiatieven die in het VKA zijn opgenomen, kunnen effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van deze Natura 2000-gebieden. De bestaande initiatieven zijn veelal nog globaal uitgewerkt. Een gedetailleerde effectbeoordeling is hierdoor niet mogelijk. Door middel van een zogenaamde voortoets wordt voor het VKA bepaald of er mogelijk sprake is van verstoring van soorten en/of verslechtering van de kwaliteit van habitats en of deze effecten significant kunnen zijn. Met behulp van de conclusies uit de voortoets kan het Bevoegd Gezag beoordelen of het aanvragen van een vergunning noodzakelijk is en welke vervolgstappen hiervoor noodzakelijk zijn.

Afbeelding 1

Plangebied voor
Natuurtoets Brouwersdam-
Zuid

Flora- en faunawet

De bescherming van soorten is opgenomen in de Flora- en faunawet. De initiatieven kunnen mogelijk leiden tot verboden handelingen ten aanzien van beschermde soorten. Met de huidige informatie over de initiatieven wordt om die reden een globale toetsing aan de Flora- en faunawet uitgevoerd.

De toetsing wordt uitgevoerd op het niveau van een quickscan.

Op basis van een bureaustudie worden aan de hand van vrij beschikbare informatie over aanwezige natuurwaarden mogelijke effecten ingeschat.

1.2

PLANGEBIED

In Afbeelding 1 is de begrenzing van het plangebied Brouwersdam-Zuid weergegeven met een paarse lijn. Binnen dit plangebied zijn de voorgenomen initiatieven gesitueerd. Het gebied waarbinnen effecten kunnen optreden is echter groter dan het plangebied. Afhankelijk van de ontwikkeling is het mogelijk dat negatieve effecten tot ver buiten het plangebied optreden. De invloedzone wordt per ontwikkeling apart bepaald.

1.3

BESCHRIJVING VAN HET VOORKEURSALETERNATIEF (VKA)

Het voorkeursalternatief bestaat uit het beleid van de structuurvisie en komt grotendeels overeen met het maximum alternatief uit het MER-studie. De initiatieven en mitigerende en compenserende maatregelen van het VKA staan hieronder beschreven.

Initiatieven

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de initiatieven die deel uitmaken van het VKA. Tevens zijn per alternatief de belangrijkste kentallen gegeven. In bijlage 1 is de ligging/ het zoekgebied van de initiatieven weergegeven.

Voorkeursalternatief	Kengetallen
Vaarverbinding tussen Voordelta en Grevelingen	75 vaarbewegingen / weekdag (bron: ARCADIS/ Vrolijk, 2008)
Duurzame jachthaven ('Jachthaven van de toekomst') met: - 800 ligplaatsen - 1200 parkeerplaatsen - 16.000m² aan voorzieningen (atelier, wellness, jachtclub, museum, nautisch centrum, etc.) - Maximaal 600 verblijfseenheden (woningen en appartementen)	• Ca. 25.000m² (jachthaven en parkeerplaatsen) • Jachthaven met ca. 214 verkeersbewegingen / weekdag • Recreatieverblijven ca. 1600 verkeersb. / weekdag. • In totaal gaat het om 1814 verkeersbewegingen/weekdag. • Toename van max. 64 jachten in de Grevelingen / weekdag.
Ontwikkeling Boterhoek / Zeelandia Wellness	5000 m ² wellness, 6500 m ² medische ruimte, 3000 m ² algemene ruimte, 4100 m ² verblijfsruimte. In totaal is dat 18600 m ² Totaal ca. 1842 verkeersbewegingen/weekdag
Discovery Cove Zeeland	• Hotel 4* (inclusief wellness restaurant) van 10.000m², ca. 380 verkeersbewegingen / weekdag. • Duikacademy met 30 drijvende hotelcabines incl. steigers en plateaus ca. 15.000m² Ca. 120 verkeersbewegingen / weekdag. • Onderwatersmuseum met horeca en winkel ca. 16.000m², ca. 1920 verkeersbewegingen / weekdag. • In totaal gaat het om 2420 verkeersbewegingen/weekdag.
Verplaatsing campings (Verblijfs en/of dagrecreatie)	• Ca. 12 ha. • > 400-500 verkeersbewegingen / weekdag. • De werkelijke verkeersbewegingen zijn sterk afhankelijk van het type van en areaal aan dagrecreatie.
Loop- fietsbrug met verstuiving (oost-west over N57)	-

Voorkeursalternatief	Kengetallen
Waterskibaan	Kabel waterskibaan Ca. 900 meter lengte, oppervlakte ca. 250m², capaciteit ca. 10 personen tegelijk. Parkeervoorziening ruim 5000m² Aanname bezoekers 62.500 per jaar. Zomermaanden het drukst met ruim 13.000 bezoekers per maand. Juli en augustus ca. 290 verkeersbewegingen / dag. November t/m maart geen bezoekers.
Camperplaats (Resort Land en Zee)	Ca. 13.000m² bruto (inclusief voorzieningen, wasplaats). Max. 70 campers, ca. 140 verkeersbewegingen per dag.
Verlenging RTM-spoorlijn naar Renesse	Ca. 30 rijdagen per jaar, waarvan 24 rijdagen in juli en augustus. 12 retourritten per dag.
Zandsuppletie Brouwersdam Voordelta	Een lengte van circa 1500 meter en een breedte van gemiddeld 250 meter.
Naast het stellen van landschappelijke inpassingsvoorwaarden de realisatie van een aantal landschapsopgaven	De ruimtelijke inpassing van de initiatieven moet aansluiten bij de landschappelijke karakteristieken in de omgeving. Het gaat daarbij om zaken als beplanting, hoogte, oriëntatie, zichtlijnen, situering van bebouwing en parkeerruimte. <i>Landschapsopgaven:</i> - Landschappelijke inpassing van het knooppunt N57 in Brouwersdam-Zuid - Inrichting van strandopgangen
Voorkeurstracé Recreatieverdeelweg 3 ^e fase	-

Mitigerende en compenserende maatregelen

- Bij het initiatief waterskibaan, jachthaven en het onderwatermuseum (onderdeel van het initiatief Discovery Cove Zeeland) worden in het voorkeursalternatief nieuwe habitats gecreëerd voor beschermde soorten door het aanbrengen van "afzetmogelijkheden" voor schaaldieren. Bij het onderwatermuseum worden tevens paai en schuilmogelijkheden gecreëerd.
- Onder de Recreatieverdeelweg 3e fase en de RTM spoorlijn worden in het voorkeursalternatief faunatunnels gerealiseerd om versnippering/barrièrewerking voor beschermde soorten tegen te gaan.
- In het voorkeursalternatief wordt bij het ontwerp van de Recreatieverdeelweg 3e fase rekening gehouden met het voorkomen van geluidshinder (bijv. toepassing ZOAB), lichthinder (bijvoorbeeld type armaturen) en effecten op luchtkwaliteit.
- Voor alle initiatieven geldt dat er in het voorkeursalternatief waterneutraal gebouwd wordt. Zo zal er bijvoorbeeld bij campings geen drainage worden toegepast, maar gezocht worden naar andere oplossingen zoals bijvoorbeeld het ophogen van het terrein.
- De Weelweg en Kloosterweg worden in het voorkeursalternatief geschikt gemaakt voor langzaam verkeer (fietsers en wandelaars) door het toepassen van bijvoorbeeld vrijliggende fiets- voetpaden.
- In het voorkeursalternatief worden de aansluitingen van de inritten op het wegennet van sterk verkeersaantrekkende initiatieven zodanig vorm gegeven dat deze situatie verkeersveilig zijn.

Naast de bovenstaande mitigerende en compenserende maatregelen die onderdeel zijn van het VKA, dienen bij ontwikkeling van de initiatieven mogelijk aanvullende mitigerende of compenserende maatregelen getroffen te worden.

Deze zijn er dan op gericht om negatieve effecten ten aanzien van de aanwezige natuurwaarden zoveel mogelijk te beperken.

Uit deze Natuurtoets zal blijken of locatiespecifieke maatregelen nodig kunnen zijn om (significant) versturende effecten en verboden handelingen ten opzichte van beschermde natuurwaarden te voorkomen.

HOOFDSTUK 2 Wettelijk kader

2.1 NATUURBESCHERMINGSWET 1998

2.1.1 ALGEMEEN

In Nederland hebben veel natuurgebieden een beschermde status onder de Natuurbeschermingswet 1998 gekregen. Daarbij onderscheiden wij twee categorieën beschermingsgebieden:

- Natura 2000-gebieden.
- Beschermde natuurmonumenten.

Natura 2000

Onder Natura 2000-gebieden vallen de gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn uit 1979 en Habitatrichtlijn uit 1992 zijn aangewezen. De Europese Unie heeft deze twee richtlijnen vastgesteld. Ze moeten zorg dragen voor de bescherming van de belangrijkste Europese natuurwaarden. Hoewel het om twee afzonderlijke richtlijnen gaat, worden ze vanwege hun overeenkomsten vaak in één adem genoemd. Men spreekt dan over de 'Vogel- en Habitatrichtlijn'. De Europese Unie heeft alle Vogel- en Habitatrichtlijngebieden ondergebracht in een samenhangend netwerk 'Natura 2000'.

Vogelrichtlijn

De Vogelrichtlijn bestaat uit een lijst van zeldzame of bedreigde vogelsoorten. De leefgebieden en belangrijke overwinteringsgebieden van deze soorten worden aangewezen als speciale beschermingszones (Vogelrichtlijngebieden).

Habitatrichtlijn

De Habitatrichtlijn heeft tot doel bij te dragen aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (uitgezonderd vogels) op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop de richtlijn van toepassing is. De richtlijn onderscheidt daarbij te beschermen gebieden en te beschermen soorten.

Instandhoudings- doelstellingen

Voor Natura 2000-gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen. De essentie van het beschermingsregime voor deze gebieden is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen komen. Om dit toetsbaar te maken, kent de Natuurbeschermingswet 1998 voor projecten en andere handelingen die mogelijk gevolgen voor soorten en habitats van de betreffende gebieden hebben (inclusief externe werking), een vergunningplicht. Verlening van een vergunning voor een project is alleen aan de orde wanneer zeker is dat de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied niet in gevaar komen. Hiervan mag alleen worden afgeweken indien alternatieve oplossingen voor het project ontbreken en indien sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang.

Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking, zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (de zogenaamde ADC-toets: Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compenserende maatregelen). Redenen van economische aard kunnen ook gelden als dwingende reden van groot openbaar belang. Als prioritaire soorten of habitats (dit zijn habitattypen of soorten waarvoor Nederland een speciale verantwoordelijkheid heeft) deel uitmaken van de instandhoudingsdoelstellingen zijn redenen van economische aard alleen geldig na goedkeuring door de Europese Commissie.

Voormalig Beschermd natuurmonument

Naast deze Natura 2000-gebieden kent de Natuurbeschermingswet ook Beschermd Natuurmonumenten. Sinds de inwerkingtreding van de (oude) Natuurbeschermingswet zijn 188 gebieden aangewezen als Beschermd Natuurmonument of Staatsnatuurmonument. Door de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 verdwijnt het verschil tussen Beschermd en Staatsnatuurmonumenten. Deze gebieden vallen momenteel onder de noemer van Beschermd Natuurmonumenten. Een deel van de Beschermd Natuurmonumenten vallen samen met Natura 2000-gebieden. Voor de overlappende delen geldt bij definitieve aanwijzing van de Natura 2000-gebieden het toetsingskader van artikel 19 van de Natuurbeschermingswet 1998 voor Natura 2000-gebieden. De oude doelen vervallen in dit geval.

Beschermd natuurmonument

Waar de gebieden niet samen vallen, blijven Beschermd Natuurmonumenten in stand en vallen onder het toetsingskader van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet 1998, dat hieronder wordt toegelicht. Het gaat hierbij om 66 gebieden. De status Beschermd Natuurmonument betekent dat het zonder vergunning verboden is om handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor dat natuurmonument.

Het gaat om handelingen die significante gevolgen kunnen hebben (ook bij twijfel) voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied. Tenzij er zwaarwegende openbare belangen zijn ('dwingende reden van openbaar belang') die het verlenen van een vergunning 'noodzaken'. In tegenstelling tot de afweging bij een Natura 2000-gebied, hoeft hier geen alternatievenonderzoek plaats te vinden. Bij Beschermd Natuurmonumenten ontbreken de instandhoudingdoelen als toetsingskader voor mogelijke effecten, zoals bij de Natura 2000-gebieden. Het aanwijzingsbesluit van een Beschermd Natuurmonument bevat een overzicht van de te behouden natuurwaarden. Het toetsingskader en het traject tot vergunningverlening is vergelijkbaar met dat van de Natura 2000-gebieden.

Externe werking

Voor handelingen buiten het Beschermd Natuurmonument (voor zover aangewezen voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998), met mogelijke significante effecten op het gebied, is het begrip 'externe werking' van toepassing (art. 65 Natuurbeschermingswet). Dit betekent dat de vergunningplicht ook van toepassing is op handelingen met mogelijke negatieve gevolgen buiten een Beschermd Natuurmonument. Daarnaast is de zorgplichtbepaling (art. 19l Natuurbeschermingswet 1998) van toepassing. Deze zorgplicht houdt onder andere in dat als een activiteit wordt ondernomen, waarvan het vermoeden bestaat dat deze nadelig is voor de natuurwaarden van het gebied, deze activiteit niet plaats mag vinden. Ook moeten alle maatregelen worden genomen om gevolgen te voorkomen of te beperken.

Afbeelding 2

Schematische weergave vergunningverlening in het kader van Natura 2000 (website Regiebureau Natura 2000)

2.1.2

ONDERZOEK VERGUNNINGVERLENING NATURA 2000

De Natuurbeschermingswet 1998 kent twee routes voor het verlenen van een vergunning. Als er sprake is of kan zijn van significante verstoring van soorten en/of significante verslechtering van de kwaliteit van habitats, is een passende beoordeling vereist. Als wel verslechtering van de kwaliteit van habitats optreedt, maar deze zeker niet significant is, kan worden volstaan met een verslechteringsstoets. Als er geen sprake is van de verslechtering van de kwaliteit van habitats en hoogstens sprake is van niet-significante verstoring van soorten, kan een Natuurbeschermingswetvergunning verleend worden. In dat geval hoeft er ook geen nader onderzoek gedaan te worden.

Afbeelding 2 geeft de stappen om te komen tot vergunningverlening schematisch weer. De eerste stap is de oriëntatiefase of voortoets. Als er kans is op effecten wordt deze gevolgd door een verslechteringsstoets of een passende beoordeling. Onderstaand kader gaat nader in op deze stappen. Het laat zien in welke fase van het planproces een voortoets wordt uitgevoerd en welke mogelijke vervolgstappen noodzakelijk kunnen zijn.

De vergunningverlening bestaat uit de volgende fasen:

1. Oriëntatiefase en vooroverleg

In deze fase wordt, door middel van een voortoets, op basis van veelal kwalitatieve gegevens, bepaald of er mogelijk significante effecten op kunnen treden op een beschermd gebied ten gevolge van een nieuwe activiteit of een project. Indien dit niet het geval is dan is geen nadere actie vereist; er is dan geen vergunning nodig. Wanneer niet met zekerheid is te stellen dat effecten zijn uit te sluiten dan is een nadere beoordeling nodig. Dit kan een verslechteringsstoets zijn (indien de effecten niet significant zijn) of een passende beoordeling (indien de effecten significant kunnen zijn).

2. Verslechteringsstoets

Het doel van een verslechteringsstoets is nader te onderzoeken of er een reële kans bestaat dat een project of activiteit een verslechtering van de natuurlijke habitats of habitats van soorten tot gevolg hebben. In deze fase kan niet meer volstaan worden met een globaal onderzoek: alle relevante aspecten van het project of een andere handeling zullen in kaart moeten worden gebracht. De mate van kwaliteitsverslechtering moet per geval worden beoordeeld in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen van het desbetreffende Natura-2000-gebied.

3. Passende beoordeling

Een passende beoordeling is erop gericht om, op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake, alle aspecten van het project of een andere handeling – die op zichzelf of in combinatie met andere activiteiten en plannen – de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar kunnen brengen, te inventariseren.

De passende beoordeling vormt, samen met de planbeschrijving, de onderbouwing bij een vergunningsaanvraag. In de planbeschrijving worden eventuele mitigerende en compenserende maatregelen vastgelegd. Indien men een passende beoordeling uit heeft moeten voeren, dan is het vaak nodig een vergunning aan te vragen. Ook wanneer uit de passende beoordeling blijkt dat er zeker geen significante negatieve effecten op gaan treden.

2.1.3

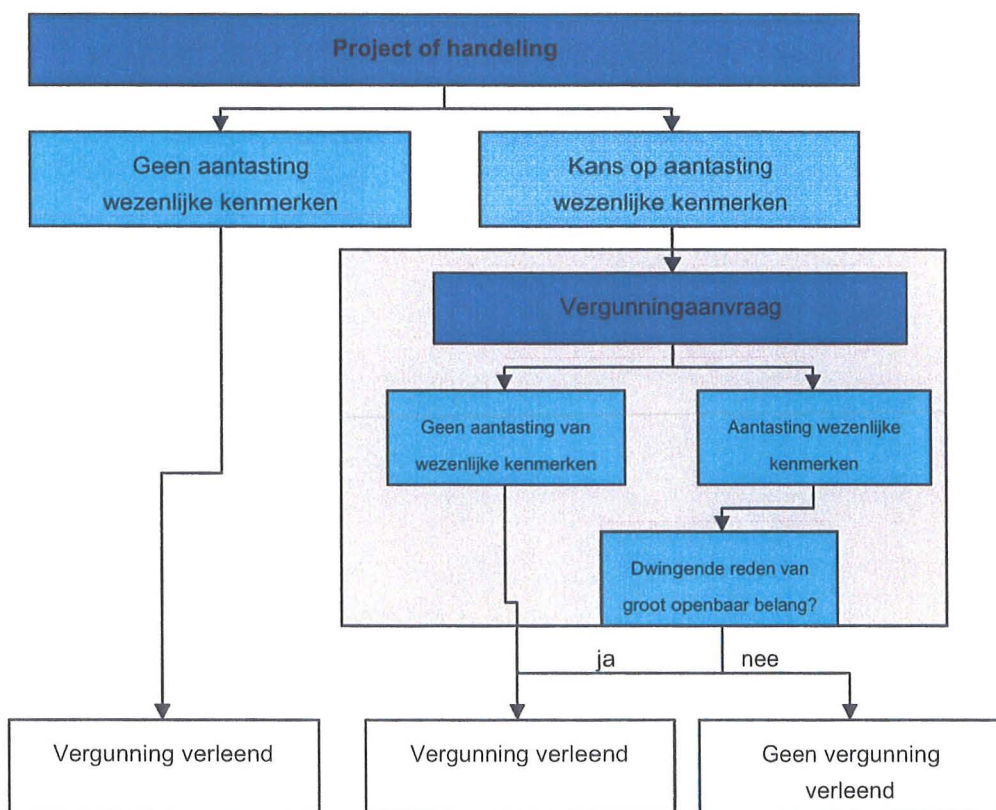
ONDERZOEK VERGUNNINGVERLENING BESCHERMD NATUURMONUMENT

De status Beschermd Natuurmonument betekent dat het zonder vergunning verboden is om handelingen te verrichten die schadelijk kunnen zijn voor dat Natuurmonument. Het gaat om handelingen die schadelijk kunnen zijn (ook bij twijfel) voor het natuurschoon, voor de

natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied. Als schadelijke handelingen worden in elk geval aangemerkt handelingen die de in het besluit tot aanwijzing als Beschermd Natuurmonument vermelde wezenlijke kenmerken van het Beschermd Natuurmonument aantasten. Een vergunning wordt slechts verleend indien met zekerheid vaststaat, dat die handelingen de natuurlijke kenmerken van het Beschermd Natuurmonument niet aantasten, tenzij dwingende redenen van groot openbaar belang tot het verlenen van een vergunning noodzaken. In tegenstelling tot de afweging bij een Natura 2000-gebied, hoeft hier geen alternatievenonderzoek plaats te vinden. Bij Beschermd Natuurmonumenten ontbreken de instandhoudingdoelen als toetsingskader voor mogelijke effecten, zoals bij de Natura 2000-gebieden. Het toetsingskader is weergegeven in Afbeelding 3.

Afbeelding 3

Afwegingsschema
vergunningverlening voor
Natuurbeschermingswet

2.2

FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet (2003) regelt de bescherming van in het wild voorkomende planten en dieren. In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en beschermde planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld mogen worden (algemene verbodsbepalingen, artikelen 8 t/m 12). Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren (algemene zorgplicht, artikel 2). Daarnaast is het niet toegestaan om de directe leefomgeving van soorten, waaronder nesten en hollen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren. In de Flora- en faunawet zijn de soortbeschermingsbepalingen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn geïmplementeerd.

De Flora- en faunawet heeft dan ook belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen.

De interpretatie van de wet is in 2009 aangescherpt. Deze aanscherping is in onderstaande uitleg opgenomen.

ALGEMENE ZORGPLICHT, ARTIKEL 2 FLORA- EN FAUNAWET

In het kader van de Flora- en faunawetgeving geldt dat alle dieren en planten een zekere mate van bescherming genieten, omdat hun bestaan op zichzelf waardevol is, zonder te kijken welk nut de dieren en planten voor de mens kunnen hebben. Dit wordt de intrinsieke waarde genoemd. Vanuit deze intrinsieke waarde is de algemene zorgplicht als vorm van "basisbescherming" opgenomen (artikel 2). Hierin staat dat iedereen voldoende zorg in acht dient te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Ook mag men het welzijn van dieren niet onnodig aantasten en dieren niet onnodig laten lijden. De algemene zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dier- en plantensoorten, ook voor de soorten die niet als beschermde soort zijn aangewezen onder de Flora- en faunawet. Het is een aanvulling op de algemene verbodsbepalingen die uitsluitend betrekking hebben op beschermde soorten. Het artikel biedt de mogelijkheid om op te treden tegen ongewenste handelingen tegenover beschermde dieren en planten, welke niet nadrukkelijk in één van de verbodsbepalingen zijn genoemd. Er bestaat geen wettelijke sanctie op overtreding. Wel kunnen activiteiten door de Algemene Inspectiedienst (AID, deze gaat per 1 januari 2012 op in de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit (VWA)) worden stilgelegd.

Verbodsbepalingen

De algemene verbodsbepalingen, die handelingen verbieden die het voortbestaan van planten- en diersoorten in gevaar kunnen brengen, is een belangrijk onderdeel van de Flora- en faunawet. Deze verboden zorgen ervoor dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. De belangrijkste, voor ruimtelijke plannen relevante wettelijke bepalingen staan hieronder genoemd.

ALGEMENE VERBODSBEPALINGEN FLORA- EN FAUNAWET (ARTIKEL 8 T/M 12)

Artikel 8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11. Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Vrijstelling en ontheffing

Bij ruimtelijke plannen, met mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren, is het verplicht om vooraf te toetsen of deze kunnen leiden tot overtreding van algemene verbodsbepalingen.

Wanneer dat het geval dreigt te zijn, moet onderzocht worden of er maatregelen genomen kunnen worden om dit te voorkomen of om de gevolgen voor beschermde soorten te verminderen. Onder bepaalde voorwaarden geldt een vrijstelling, wordt door het Ministerie van LNV goedkeuring gegeven aan de mitigerende maatregelen, of is het mogelijk van de

minister van LNV ontheffing van de algemene verbodsbepalingen te krijgen voor activiteiten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Ten aanzien van de criteria die voor vrijstellingen en ontheffingen gelden, kunnen verschillende groepen soorten worden onderscheiden (Groepen onderverdeeld in Tabel 1, 2 en 3). Deze groepen worden benoemd in het "Besluit van 28 november 2000, houdende regels voor het bezit en vervoer van en de handel in beschermde dier- en plantensoorten", kortweg genoemd "Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten". Dit besluit heeft de status van een AMvB. Onderstaande heeft betrekking op vrijstellingen en ontheffingen voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor andere activiteiten gelden andere regels.

Tabel 1

Beschermingscategorieën
AMvB artikel Flora- en
faunawet

Categorie		Ontheffing of vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen
Tabel 1	Algemene soorten	Algemene vrijstelling van de verboden 8 tot en met 12, wel zorgplicht, m.u.v. artikel 10
Tabel 2	Overige soorten	Vrijstelling mogelijk, mits gebruik wordt gemaakt van een door de minister goedgekeurde gedragscode; anders ontheffing noodzakelijk (toetsing aan gunstige staat van instandhouding en zorgvuldig handelen). Eventueel mitigatie- en compensatieplicht. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag, m.u.v. artikel 10
Tabel 3	Soorten van bijlage 1 van AmvB	Voor volgens art 75 lid 6 bij AMvB aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: 1. er geen andere bevredigende oplossing bestaat; 2. er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is per AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: *dwingende reden van groot openbaar belang; *ruimtelijke ontwikkeling en inrichting (zolang er geen sprake is van benutting of gewin van de beschermde soort); *enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; *er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; *er zorgvuldig wordt gehandeld. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.

Categorie		Ontheffing of vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen
Tabel 3	Soorten op Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn	Voor volgens art 75 lid 6 aangewezen soorten die voorkomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: 1. er geen andere bevredigende oplossing bestaat; 2. er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is bij AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: *dwingende reden van groot openbaar belang Nb: voor deze groep kan er geen ontheffing worden verleend op basis van het belang "ruimtelijke ontwikkeling en inrichting". Volgens de AMvB kan dit wel, echter recente uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) laten zien dat de AMvB op dit punt een onjuiste implementatie van de Europese Habitatrichtlijn is; *enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; *er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; *er zorgvuldig wordt gehandeld. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen (LNV hanteert nu de term "Positieve Afwijzing"). Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.

Vogels

Vanwege de bepalingen in de Europese Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de Flora- en faunawet, geldt er voor vogels een afwijkend beschermingsregime. Uit recente uitspraken van de ABRvS (in 2009) blijkt dat de manier waarop in Nederland tot voor kort werd omgegaan met ontheffingen voor vogels in strijd is met de Europese Vogelrichtlijn.

De Vogelrichtlijn staat een ontheffing alleen toe wanneer:

- er geen andere bevredigende oplossing is;
- er tevens sprake is van één van de volgende belangen
 - bescherming van flora en fauna;
 - veiligheid van luchtverkeer;
 - volksgezondheid en openbare veiligheid.

Dit betekent dat voor het verstoren van broedende vogels, hun eieren of jongen slechts in uitzonderlijke gevallen ontheffing kan worden verleend voor een ruimtelijke ingreep, namelijk als voldaan is aan het bovenstaande. In de praktijk betekent dit dat voor vogels gestreefd moet worden naar het voorkómen van het overtreden van verbodsbepalingen. In veel gevallen kan overtreding van verbodsbepalingen worden voorkomen door (verstorende) werkzaamheden buiten het broedseizoen (de perioden dat het nest in gebruik is voor het broeden of grootbrengen van jongen) uit te voeren of aan te laten vallen.

Tabel 2

Categorieën broedvogels

Categorie	Type verblijfplaatsen
Categorie 1	Vaste rust- en verblijfplaatsen; nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Categorie 2	Nesten van koloniebroeders; nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 3	Honkvaste broedvogels en vogels afhankelijk van bebouwing; nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 4	Vogels die zelf niet in staat zijn een nest te bouwen; vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen
Categorie 5	Niet jaarrond beschermd, inventarisatie gewenst; nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Jaarrond beschermde nesten

Binnen de groep van vogels zijn er soorten waarvan het nest wordt aangemerkt als een zogenaamde "vaste rust- of verblijfplaats". Dergelijke verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd onder artikel 11 van de algemene verbodsbepalingen, en vormen de meest streng beschermde groep. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels zijn aangewezen in de "aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten" (Ministerie van LNV, 2009) en bestaan uit de categorieën van vogelsoorten opgenomen in Tabel 2.

Of voor het (buiten het broedseizoen) wegnemen van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing noodzakelijk is, dient te worden vastgesteld met behulp van een nader (veld-)onderzoek. Daarnaast is de noodzaak tot een ontheffing mede afhankelijk van de mogelijkheid tot het mitigeren (inclusief het aanbieden van vervangende nestgelegenheid) van negatieve effecten.

2.3**ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR EN NATUURGEBIEDSPLAN**

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur (plant en dier) voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat de natuurgebieden hun waarde verliezen. In het 'Natuurgebiedsplan Zeeland' en 'Omgevingsplan Zeeland 2006-2012' is dit nader uitgewerkt. De Zeeuwse EHS bestaat uit bestaande natuurkerngebieden, nog te realiseren natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones.

Door de voorgenomen plannen kan fysieke aantasting plaatsvinden op EHS-gebieden. Naast fysieke aantasting van beschermde gebieden is er mogelijk ook sprake van zogenaamde externe werking. Dit houdt in dat de voorgenomen plannen of activiteiten die buiten een plangebied plaatsvinden, nadelige invloed kunnen hebben op de binnen het natuurgebied voorkomende waarden (bijvoorbeeld veranderingen in de hydrologie). Volgens het stappenplan van de "Spelregels van de EHS" dient een dergelijk mogelijk nadelig effect te worden onderzocht en uitgesloten (zogenaamde 'nee, tenzij-afweging').

HOOFDSTUK

3

Beoordelingskader

3.1

VOORTOETS IN HET KADER VAN DE NATUURBESCHERMINGSWET 1998

Het plangebied zoals weergegeven in Afbeelding 1 is gelegen in drie gebieden die zijn aangewezen als beschermd Natura 2000-gebied. Het betreft het Grevelingen, Kop van Schouwen en de Voordelta.

Op 19 februari 2008 is het aanwijzingsbesluit voor de Voordelta vastgesteld door de minister van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I). Voor het beheer van het gebied heeft Rijkswaterstaat het Beheerplan Voordelta opgesteld. Dit beheerplan is eind 2008 vastgelegd en heeft een looptijd van zes jaar. De voorliggende Passende Beoordeling is opgesteld aan de hand van de kwalificerende habitattypen, soorten en begrenzing zoals opgenomen in het Beheerplan Voordelta (Rijkswaterstaat et al., 2008).

Voor de Kop van Schouwen en Grevelingen is nog niet bekend wanneer deze twee gebieden definitief worden aangewezen. Omdat de formele aanwijzing voor deze twee nog plaats moet vinden, is de voorliggende voortoets opgesteld aan de hand van de kwalificerende habitattypen, soorten en begrenzing zoals opgenomen in de ontwerpbesluiten van de Kop van Schouwen en Grevelingen. De bescherming van oude aanwijzingen van bijvoorbeeld staatsmonument gaan overigens over in de nieuwe conceptaanwijzing.

3.2

NATURA 2000-GBIEDEN

Afbeelding 4 geeft de ligging van het plangebied ten opzichten van de drie Natura 2000-gebieden Grevelingen, Kop van Schouwen en Voordelta.

Kop van Schouwen

Het Natura 2000-gebied Kop van Schouwen bestaat uit het duingebied aan de westkant van Schouwen-Duiveland. Binnen deze gebieden liggen verschillende delen met een verschillende ontstaansgeschiedenis, waardoor verschillen in het duingebied ontstaan (kalkrijke jonge duinen, kalkarme oude duinen, klifduinen en stuifduinen).

In het duingebied bevinden zich in de verschillende delen natuurlijke begroeiing, verstuiving en natte valleien. Hierdoor komt in de Kop van Schouwen een grote variatie aan habitattypen kenmerkend voor de duinen voor. De Kop van Schouwen wordt alleen aangewezen in het kader van de Habitatrichtlijn.

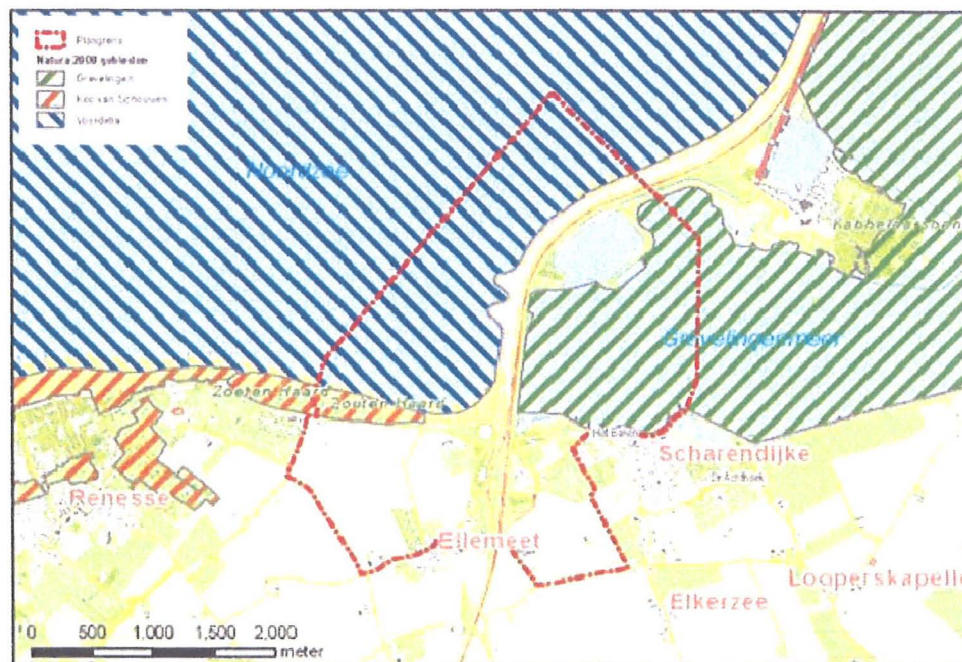
Voordelta

De Voordelta beslaat het gebied voor de kust van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta. Het gebied beslaat de stranden met plaatselijk duinvorming, schorren, slikkige platen, de mondingen van de Delta en de ondiepe kustzone tot de volle zee.

Door de afsluiting van de Delta door de Deltawerken is een stelsel van zandbanken en geulen ontstaan. De omvang van de intergetijdgebieden verandert door erosie en sedimentatie. In het besluit in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 is de begrenzing van de Habitatrichtlijn- en de Vogelrichtlijngebieden gecombineerd, waarbij de meest ruime begrenzing is aangehouden.

Afbeelding 4

Ligging van het plangebied Brouwersdam-Zuid en de begrenzing van Natura 2000-gebieden Grevelingen, Kop van Schouwen en Voordelta.

Grevelingen

Het Natura 2000-gebied Grevelingen bestaat uit een afgesloten zeearm tussen de (voormalige) eilanden Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duiveland. In dit zoutwatermeer liggen eilanden met duinvalleibegroeiingen, zilte pioniergemeenschappen, oeverlanden met zilte begroeiingen, graslanden, ruigten, struwelen en bos. De Grevelingen is een belangrijk leefgebied van de Noordse woelmuis en van belang voor visetende watervogels. Voor een groot aantal vogelsoorten heeft de Grevelingen een functie als overwinteringsgebied, ruigebied en foerageergebied. Als broedgebied is de Grevelingen zeer belangrijk voor vogels die broeden op zandplaten en schelpenstrandjes. In de ontwerpbesluiten in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 is de begrenzing van de Habitatrichtlijn- en de Vogelrichtlijngebieden zoveel mogelijk gecombineerd, waarbij de meest ruime begrenzing is aangehouden.

Bij de beoordeling van effecten in deze voortoets is uitgegaan van de begrenzingen zoals deze zijn aangegeven in de (ontwerp-)aanwijzingsbesluiten die gepubliceerd zijn op de website van het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I).

3.2.1

KOP VAN SCHOUWEN: HABITATRICHTLIJN

De definitieve aanwijzing van de Kop van Schouwen als Habitatrichtlijngebied heeft nog niet plaatsgevonden.

In onderliggende rapportage wordt voor de Kop van Schouwen uitgegaan van de kwalificerende habitats en soorten zoals vermeld in het ontwerp-aanwijzingsbesluit dat

momenteel in procedure is bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Deze soorten zijn weergegeven in Tabel 3. De Kop van Schouwen is niet aangewezen in het kader van de Vogelrichtlijn.

Tabel 3

Kwalificerende habitattypen en habitatrictlijnsoorten van Natura 2000-gebied Kop van Schouwen (bron: www.rijksoverheid.nl). Prioritaire habitattypen en soorten (dit zijn habitattypen of soorten waarvoor Nederland een speciale verantwoordelijkheid heeft) zijn aangegeven met *.*.

Kwalificerende habitattypen	Kwalificerende soorten
▪ Embryonale wandelende duinen [H2110] ▪ Wandelende duinen op de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen") [H2120] ▪ Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")* [H2130] ▪ Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (<i>Calluno-Ulicetea</i>)* [H2150] ▪ Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i> (H2160) ▪ Duinen met <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>) [H2170] ▪ Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied [H2180] ▪ Vochtige duinvalleien [H2190] ▪ Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>) [H6410]	▪ Nauwe korfslak [H1014] ▪ Noordse woelmuis* [H1340] ▪ Groenknolorchis [H1903]

3.2.2

VOORDELTA: HABITATRICHTLIJN EN VOGELRICHTLIJN

Habitatrictlijn

De Voordelta is definitief aangewezen als Habitatrictlijngebied. De kwalificerende habitats en habitatrictlijnsoorten die in het besluit staan, zijn weergegeven in Tabel 4.

Tabel 4

Kwalificerende habitattypen en habitatrictlijnsoorten van Natura 2000-gebied Voordelta (bron: www.rijksoverheid.nl).

Kwalificerende habitattypen	Kwalificerende soorten
▪ Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken [H1110] ▪ Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten [H1140] ▪ Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten [H1310] ▪ Schorren met slijkgrasvegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>) [H1320] ▪ Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>) [H1330] ▪ Embryonale wandelende duinen [H2110]	▪ Zeeprk [H1095] ▪ Rivierprk [H1099] ▪ Elft [H1102] ▪ Fint [H1103] ▪ Grijze zeehond [H1364] ▪ Gewone zeehond [H1365]

Vogelrichtlijn

De Voordelta kwalificeert zich als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege het voorkomen van drempeloverschrijdende aantallen van Lepelaar, Toppereend, Zilverplevier en Tureluur die het gebied benutten als overwinteringsgebied en/of rustgebied. Verder kwalificeert het gebied omdat het tot één van de vijf belangrijkste gebieden voor de Roodkeelduiker en Kuifduiker in Nederland behoort.

Daarnaast zijn de aangewezen gebieden ook van betekenis voor een aantal andere vogelsoorten die er in behoorlijke aantallen voorkomen. Dit zijn onder andere niet-broedvogels van bijlage I van de Vogelrichtlijn (zie voor het complete overzicht Tabel 5).

De biotopen van deze soorten hebben mede de begrenzing van het gebied bepaald. Voor verschillende vogels biedt de Voordelta gedurende verschillende tijden van het jaar mogelijkheden, bijvoorbeeld als rustgebied of foerageergebied.

Tabel 5

Niet-broedvogels waarvoor het Vogelrichtlijngebied is aangewezen in het aanwijzingsbesluit van de Voordelta (www.rijksoverheid.nl)

Niet-broedvogels	
▪ Roodkeelduiker [A001] ▪ Fuut [A005] ▪ Kuifduiker [A007] ▪ Aalscholver [A017] ▪ Lepelaar [A034] ▪ Grauwe gans [A043] ▪ Bergeend [A048] ▪ Smient [A050] ▪ Krakeend [A051] ▪ Wintertaling [A052] ▪ Pijlstaart [A054] ▪ Slobeend [A056] ▪ Topper [A062] ▪ Eider [A063] ▪ Zwarte zee-eend [A065]	▪ Brilduiker [A067] ▪ Middelste zaagbek [A069] ▪ Scholekster [A130] ▪ Kluut [A132] ▪ Bontbekplevier [A137] ▪ Zilverplevier [A141] ▪ Drieteenstrandloper [A144] ▪ Bonte strandloper [A149] ▪ Rosse grutto [A157] ▪ Wulp [A160] ▪ Tureluur [A162] ▪ Steenloper [A169] ▪ Dwergmeeuw [A177] ▪ Grote stern [A191] ▪ Visdief [A193]

3.2.3

GREVELINGEN: HABITATRICHTLIJN EN VOGELRICHTLIJN

Habitatrichtlijn

De definitieve aanwijzing van de Grevelingen als Habitatrichtlijngebied heeft nog niet plaatsgevonden. In onderliggende rapportage wordt voor de Grevelingen uitgegaan van de kwalificerende habitats en soorten zoals vermeld in het ontwerp-aanwijzingsbesluit dat momenteel in procedure is bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Deze soorten zijn weergegeven in Tabel 6.

Tabel 6

Kwalificerende habitattypen en habitatrichtlijnsoorten van Natura 2000-gebied Grevelingen (bron: www.rijksoverheid.nl). Prioritaire habitattypen en soorten (dit zijn habitattypen of soorten waarvoor Nederland een speciale verantwoordelijkheid heeft) zijn aangegeven met **.

Kwalificerende habitattypen	Kwalificerende soorten
▪ Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende planten [H1310] ▪ Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>) [H1330] ▪ Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")* [H2130] ▪ Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i> [H2160] ▪ Duinen met <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>) [H2170] ▪ Vochtige duinvalleien [H2190] ▪ H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones [H6430]	▪ Noordse woelmuis * [H1340] ▪ Groenknolorchis [H1903]

Vogelrichtlijn

De Grevelingen kwalificeert zich als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege het voorkomen van drempeloverschrijdende aantallen van Fuut, Geoorde fuut, Lepelaar, Brandgans, Rotgans, Brilduiker, Middelste zaagbek, Kluut en Grote stern, die het gebied benutten als broedgebied, ruigebied, overwinteringsgebied en/of rustgebied. Verder kwalificeert het gebied zich omdat het tot één van de vijf belangrijkste broedgebieden of pleisterplaatsen behoort voor de Kuifduiker, Kleine zilverreiger, Slechtvalk, Kluut en Grote stern in Nederland.

Daarnaast is het aangewezen gebied ook van betekenis voor een aantal andere vogelsoorten die er in behoorlijke aantallen voorkomen. Dit zijn onder andere niet-broedvogels van bijlage I van de Vogelrichtlijn (zie voor het complete overzicht Tabel 7). De biotopen van deze soorten hebben mede de begrenzing van het gebied bepaald. Voor verschillende vogels biedt de Voordelta gedurende verschillende tijden van het jaar mogelijkheden als bijvoorbeeld broed-, rust- of foerageergebied.

Tabel 7

Vogels waarvoor het Vogelrichtlijngebied is aangewezen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit van de Grevelingen (www.rijksoverheid.nl).

Broedvogels	Niet-broedvogels	
▪ Bruine kiekendief [A081] ▪ Kluut [A132] ▪ Bontbekplevier [A137] ▪ Strandplevier [A138] ▪ Grote stern [A191] ▪ Visdief [A193] ▪ Dwergstern [A195]	▪ Dodaars [A004] ▪ Fuut [A005] ▪ Kuifduiker [A007] ▪ Geoorde fuut [A008] ▪ Aalscholver [A017] ▪ Kleine zilverreiger [A026] ▪ Lepelaar [A034] ▪ Kleine zwaan [A037] ▪ Kogans [A041] ▪ Grauwe gans [A043] ▪ Brandgans [A045] ▪ Rotgans [A046] ▪ Bergeend [A048] ▪ Smient [A050] ▪ Krakeend [A051] ▪ Wintertaling [A052] ▪ Wilde eend [A053]	▪ Pijlstaart [A054] ▪ Slobeend [A056] ▪ Brilduiker [A067] ▪ Middelste zaagbek [A069] ▪ Slechtvalk [A103] ▪ Meerkot [A125] ▪ Scholekster [A130] ▪ Kluut [A132] ▪ Bontbekplevier [A137] ▪ Strandplevier [A138] ▪ Goudplevier [A140] ▪ Zilverplevier [A141] ▪ Bonte strandloper [A149] ▪ Rosse grutto [A157] ▪ Wulp [A160] ▪ Tureluur [A162] ▪ Steenloper [A169]

Op basis van beschikbare verspreidingsgegevens wordt bepaald welke toetsingssoorten in het onderzoeksgebied voorkomen of hierbuiten mogelijk verstoord kunnen worden door de voorgenomen werkzaamheden. Vervolgens wordt vastgesteld op welke van deze soorten negatieve invloeden kunnen optreden door de duinwerkzaamheden en tot welke effecten dit leidt.

3.2.4

AANWIJZING IN HET KADER VAN DE NATUURBESCHERMINGSWET 1968

De gebieden (of delen daarvan) Grevelingen en Voordelta zijn niet eerder aangewezen als Beschermd natuurmonument. Een groot gedeelte van Kop van Schouwen wel. Aangezien dit gebied nog niet definitief is aangewezen als Natura 2000-gebied, worden ook eerdere aanwijzingen bij de beoordeling meegenomen.

Een deel van de Kop van Schouwen is aangewezen als beschermd natuurmonument onder de oude Natuurbeschermingswet 1968; Kop van Schouwen I en Kop van Schouwen II. Beide gebieden zijn samengenomen onder het staatsnatuurmonument Kop van Schouwen, dat bijna in zijn geheel onder het Natura 2000-gebied Kop van Schouwen valt (zie Afbeelding 5). De bescherming van oude aanwijzingen gaat over in de nieuwe conceptaanwijzing. In Tabel 8, Tabel 9 en Tabel 10 zijn de algemeen voorkomende, niet beschermde soorten die worden genoemd in de aanwijzingsbesluiten, niet opgenomen.

Afbeelding 5

Kaart van Kop van Schouwen I (links) en Kop van Schouwen II (rechts).

Bron: website van het Ministerie van EL&I.

Beschermde natuurmonument Kop van Schouwen I

In het aanwijzingsbesluit (7 december 1979) voor de Kop van Schouwen I als beschermd natuurmonument staat dat de Kop van Schouwen een belangrijke schakel vormt in het Nederlandse duingebied, door de bijzondere combinaties aan milieufactoren. In het gebied hebben zich een groot aantal typen levensgemeenschappen ontwikkeld, met onder andere zeldzame planten en broedende vogels. Het merendeel van het oppervlak van het huidige Natura 2000-gebied Kop van Schouwen, bestaat uit het beschermde natuurmonument Kop van Schouwen I. De soorten die in het aanwijzingsbesluit genoemd staan, zijn te vinden in Tabel 8.

Tabel 8

Soorten die worden genoemd in het aanwijzingsbesluit van Kop van Schouwen I als beschermd natuurmonument. De soorten zijn onderverdeeld onder de verschillende delen van de Kop van Schouwen.

Duinvalleien	Duingebied	Vroongronden	Houtopstanden (randen vroongronden)
- Groenknolorchis - Parnassia - Galigaan - Moeraswespenorchis - Alectoria capillaris (korstmos) - Alectoria fuscens (korstmos)	- Roodborsttapuit - Paapje - Grauwe klauwier - Gele kwikstaart	- Tapuit - Paapje - Boompieper - Wulp - Grutto - Bergeend - Sprinkhaanzanger - Torenavalk - Ransuil - Steenuil Hellingen - Harlekijn - Vlozegge - Zeerus Lage delen - Egelboterbloem - Aardbeiklaver - Rietorchis - Fijn hoornblad	- Steenuil - Holenduif - Gekraagde roodstaart - Boomkruiper

Beschermde natuurmonument Kop van Schouwen II

In het aanwijzingsbesluit (6 december 1979) van de Kop van Schouwen II als beschermd natuurmonument zijn 11 (delen van) percelen, aan het oppervlak van de Kop van Schouwen I, toegevoegd (zie Afbeelding 5). De toelichting hiervan is hetzelfde als de toelichting van het aanwijzingsbesluit van de Kop van Schouwen I als beschermd natuurmonument (zie Tabel 8).

Staatsnatuurmonument Kop van Schouwen

In het aanwijzingsbesluit voor het Staatsnatuurmonument Kop van Schouwen worden de abiotische verschillen en gradiënten in het gebied behandeld, waardoor verschillende leefgemeenschappen in het duingebied zijn ontstaan. Soorten die voor het staatsnatuurmonument worden genoemd in het aanwijzingsbesluit staan in Tabel 9 en Tabel 10.

Tabel 9

Flora en zoogdieren die worden genoemd in het aanwijzingsbesluit van Kop van Schouwen als staatsnatuurmonument. De soorten zijn onderverdeeld onder de verschillende gebiedsdelen.

Verklikkerduinen (o.i.v. grondwater)	Noordoostelijk duingebied	Kop van Schouwen
Flora	Flora	Zoogdieren
- Dwergbies - Bleekgele droogbloem - Fraai duizendguldenkruid - Sierlijk vetmuur	- Grote keverorchis - Addertong	- Konijn - Wezel - Hermelijn - Bunzing - Ree

Tabel 10

Broedvogels en overwinterende vogels die worden genoemd in het aanwijzingsbesluit van Kop van Schouwen als staatsnatuurmonument. De soorten zijn onderverdeeld onder de verschillende gebiedsdelen.

Duinen	Duingras-landen / Vroongronden	Vochtige valleien	Duinstruwelen	Meeuwenduinen	Dennenbossen	Kop van Schouwen
broed	broed	broed	broed	broed	broed	winter
- Tapuit - Bergeend - Sprinkhaanzanger - Roodborsttapuit - Velduil	- Grutto - Tureluur - Wulp	- Wintertaling - Zomertaling - Slobeen - Waterral	- Grauwe klauwier - Nachtegaal - Kneu - Barmsijs - Paapje	- Zilvermeeuw - Kleine mantelmeeuw - Stormvogel	- Groene specht - Zwarte mees	- Kramsvogel - Sperwer - Houtsnip

3.3**BEOORDELINGSKADER VOORTOETS**

Voor de verschillende soortgroepen en habitattypen zijn toetsingscriteria opgesteld. Aan de hand van deze toetsingscriteria wordt voor het voorkeursalternatief uit het MER (VKA) vastgesteld of de optredende invloeden al dan niet significant zijn. Het uitgangspunt voor het beoordelingskader wordt gevormd door de definities van aantasting en significantie.

AANTASTING/ EFFECT

Elke beïnvloeding van een bepaald leefmilieu of een bepaalde diersoort, die in het licht van de beoogde beschermingsdoelstellingen van het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) of Vogelrichtlijn/Habitatrichtlijn als negatief moet worden gekwalificeerd (naar uitspraak Rechtbank Leeuwarden in Idema et al. 2000).

SIGNIFICANT EFFECT / AANTASTING WEZENLIJKE KENMERKEN

Veranderingen in abiotische situatie en de ruimtelijke structuur, die de natuurlijke dynamiek te boven gaan en het leefmilieu van planten- en/of diersoorten zodanig beïnvloeden dat er letterlijk unieke situaties verloren dreigen te gaan of ecologische processen blijvend worden verstoord, of het voortbestaan van populaties van nationaal zeldzame soorten of voor dat systeem kenmerkende soorten op termijn niet meer op hetzelfde niveau verzekerd is, dan wel de betekenis van een gebied voor soorten aanmerkelijk afneemt (naar EU, 2000).

Aan het begrip „significant” moet een objectieve inhoud worden gegeven. Tegelijk moet de significantie van effecten worden vastgesteld in het licht van de specifieke bijzonderheden en milieukenmerken van het beschermde gebied, waarop een plan of project betrekking heeft, waarbij vooral rekening moet worden gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied (EG, 2000. Beheer van Natura 2000-gebieden. De bepalingen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn).

Bij de beoordeling van effecten door de initiatieven uit het VKA gaat het enerzijds om de relatie tussen een toename van verstoring in het onderzoeksgebied en de ontwikkeling van populaties van toetsingssoorten en anderzijds het (al dan niet tijdelijk) ruimtebeslag op kwalificerende habitats.

Omdat per soortgroep en per locatie specifieke omstandigheden gelden, is er in deze toets geen eenduidig beoordelingskader gehanteerd.

Per soortgroep wordt aan de hand van expert judgement en vooraf bepaalde kwalitatieve beoordelingscriteria de significantie van effecten beoordeeld.

In eerste instantie gaat het om de beoordeling van significantie van effecten van het voorkeursalternatief uit het MER als zelfstandig project, met alle initiatieven en maatregelen. Daarnaast wordt, wanneer relevant, ook de significantie van effecten besproken van zelfstandige initiatieven of het cumulatieve effect van een combinatie van initiatieven.

De beoordelingscriteria omvatten:

- Voor habitattypen:
 - Oppervlakteverlies in relatie tot de totale oppervlakte van het betreffende habitat in het Natura 2000-gebied en in relatie tot de instandhoudingsdoelstelling.
 - De huidige staat van instandhouding van het betreffende habitatype.
 - Mogelijkheden voor herstel ter plaatse.
- Voor broedvogels:
 - Aantal broedparen ter plaatse van het plangebied in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen van het Vogelrichtlijngebieden (Voordelta en Grevelingen).
- Voor niet-broedvogels
 - Aantal overtuigende vogels rond de Brouwersdam-Zuid in relatie tot het aantal overtuigende vogels en tot de instandhoudingsdoelstelling in het Natura 2000-gebied.
 - Uitwijkmogelijkheden om te overtuigen of te foerageren.
 - Ontwikkeling (trend) van de populaties.
- Voor overige kwalificerende soorten

- Voorkomen van kwalificerende soorten in het onderzoeksgebied in relatie tot het voorkomen in Kop van Schouwen, Grevelingen en de Voordelta (aantal groeiplaatsen/leefgebieden) en in relatie tot de instandhoudingsdoelstelling.
- Invloed van het verlies/aantasting van de groeiplaats of het leefgebied op de populatie in Kop van Schouwen, Grevelingen en Voordelta.
- Mogelijkheden voor natuurlijk herstel van de populatie.
- Ontwikkeling (trend) van de populaties.

3.4

BEOORDELINGSKADER FLORA- EN FAUNAWET

Om helder te krijgen of er verboden handelingen vanwege de Flora- en faunawet plaats kunnen gaan vinden en of daarvoor eventueel een ontheffing noodzakelijk is, zijn de volgende onderdelen in de Natuurtoets opgenomen:

- De aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren. Per soortgroep is aangegeven welke soorten in en nabij het plangebied voor (kunnen) komen.
- Per soort of soortgroep is beschreven of, en zo ja welke invloeden het project heeft of kan hebben.
- Deze invloeden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet: er wordt antwoord gegeven op de vraag of er verboden handelingen plaatsvinden met de initiatieven.
- Indien verboden handelingen plaats (kunnen gaan) vinden, is beoordeeld of mitigerende of compenserende maatregelen nodig zijn en welk afwegingskader van toepassing is op de betreffende soorten.
- Het uitwerken van eventueel noodzakelijke mitigerende of compenserende maatregelen vindt plaats in de planfase en maakt geen onderdeel uit van deze quickscan.

3.5

ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR EN NATUURGEBIEDSPLAN

Binnen het plangebied vallen delen van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). In Zeeland wordt in het Natuurgebiedsplan Zeeland 2005 invulling aan de planologisch beschermde EHS. Het Natuurgebiedsplan vormt het beleidskader voor verwerving, inrichting en beheer van de natuurgebieden en agrarische beheersgebieden in de EHS van Zeeland (Provincie Zeeland, 2005). Het ruimtelijke beleid voor de EHS is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. Voor werkzaamheden die de EHS beïnvloeden geldt een “nee, tenzij”-regime. Alleen als deze afweging positief wordt doorlopen en mogelijke schadelijke gevolgen worden gemitigeerd en gecompenseerd, kunnen de werkzaamheden doorgang vinden.

3.6

GEBRUIKTE GEGEVENS

De volgende gegevens zijn voor onderliggende natuurtoets gebruikt.

Habitattypen

- Concept-habitattypenkaart Zoeten en Zouten Haard (Maatregelenpakket Duinverzwaring Noorderstrand, ARCADIS 2011, in prep.).
- Beheerplan Voordelta; Ministerie van Verkeer en Waterstaat / Rijkswaterstaat, in samenwerking met Provincies Zuid-Holland en Zeeland, 2008.
- (Concept) Gebiedendocumenten van Kop van Schouwen, Grevelingen en Voordelta.
- Vogels
- Broedvogelgegevens 2001 – 2007 van de Waterdienst.

- Hoogwatertellingen niet-broedvogels. Waterdienst; maandelijkse hoogwatertellingen periode 2001 tot 2007 (Biologische monitoring programma zoute rijkswateren Waterdienst).
- Beheerplan Voordelta; Rijkswaterstaat, 2008.

Overige kwalificerende en beschermde soorten

- Vegetatiekartering Deesche Watergang, Dijkwater, Koegat, Prinsesseplaat en Zoete en Zoute Haard (Pranger, D.P., 2001).
- Inventarisatiegegevens reptielen, amfibieën en vissen van RAVON (De Bruin, 2009).
- Atlas van de Nederlandse zoetwatervissen (De Nie, 1996).
- Monitoringsproject Onderwater Oever, stichting Anemoon. (Anemoon.org)
- Waarnemingen geregistreerd op Waarnemingen.nl.
- Soortendatabase op de website van het Ministerie van LNV.

HOOFDSTUK

4

Aanwezigheid van
beschermde natuurwaarden

4.1

ALGEMEEN

In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens het voorkomen van de volgende natuurwaarden in en rond het plangebied besproken.

Voortoets Natuurbeschermingswet

- Habitattypen in het kader van de Habitatrichtlijn.
- Vogels in het kader van de Vogelrichtlijn.
- Overige kwalificerende soorten.
- Gebieden aangewezen als Beschermde Natuurmonument / Staatsnatuurmonument.

Quickscan Flora- en faunawet en EHS

- Beschermde soorten onder de Flora- en faunawet.
- Gebieden aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur.

4.2

KOP VAN SCHOUWEN

4.2.1

HABITATRICHTLIJN: HABITATTYPEN

Habitattypen in plangebied

Tussen Renesse en Scharendijke loopt de grens van het plangebied tussen de natuurgebieden Zoeten Haard en Zouten Haard door, waarbij de Zouten Haard binnen de begrenzing valt. Tussen de Zouten Haard en de Voordelta ligt een duingebied bestaande uit de habitattypen Witte duinen [H2120] en Duindoornstruwelen [H2160]. Binnen de Zouten Haard komen de habitattypen Grijze duinen (kalkarm) [H2130B], Grijze duinen (heischraal) [H2130C], Vochtige duinvalleien (kalkrijk) [H2190B] en Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten) [H2190D] voor.

Overige habitattypen

Door de verschillen in ontstaansgeschiedenis en geomorfologie liggen in het Natura 2000-gebied de Kop van Schouwen een groot aantal verschillende habitattypen (zie Tabel 3). Het plangebied bestrijkt de meest noordoost gelegen punt van de Kop van Schouwen. Dit betekent dat verder naar het zuidwesten andere kwalificerende habitattypen van dit Natura 2000-gebied worden aangetroffen die niet binnen het plangebied aanwezig zijn.

4.2.2

HABITATRICHTLIJN: KWALIFICERENDE SOORTEN

Nauwe korfslak [H1014]

De Nauwe korfslak is waargenomen in duinstruweel langs de infiltratieplas bij Boswachterij Westerschouwen en in de zeereep nabij woongemeenschap De Haard tussen Renesse en Scharendijke. De Nauwe korfslak is hier aangetroffen in duinstruweel langs extensief beheerd grasland. Binnen het plangebied, bij woongemeenschap De Haard, is de soort in lage dichtheden aanwezig (Boesveld, 2005).

Noordse woelmuis [H1340]

De Noordse woelmuis wordt op meerdere plaatsen in het Natura 2000-gebied aangetroffen. Het is een soort van hoog grasland en rietland. De soort heeft een levensvatbare populatie in de vallei nabij de eendenkooi en Zeepeduinen.

De Noordse woelmuis heeft zijn habitat in en nabij de vochtige duinvalleien in het gebied. De ruige vegetatie rond de vochtige duinvalleien zorgt ervoor dat grazers nauwelijks bij het voor Noordse woelmuis geschikte habitat komen. Daarnaast is deze soort ook waargenomen in de ruige rietvegetatie nabij de vuurtoren (Bekker, 2004). Binnen het plangebied zijn geen waarnemingen van deze soort bekend.

Groenknolorchis [H1903]

De Groenknolorchis wordt in grote aantallen aangetroffen in de valleien van Verklikkerduinen. Ondanks de nog hoge aantallen lijkt de soort achteruit te gaan. De oorzaak hierin ligt waarschijnlijk in langdurig onder water staan van de vallei. Er is door de neerslag vernatting opgetreden. Het betreft een meerjarige natuurlijke fluctuatie. Buiten de Verklikkerduinen komt de soort niet voor in Natura 2000-gebied Kop van Schouwen (Soortenbank.nl). Binnen het plangebied is deze soort niet aanwezig.

4.3

VOORDELTA

4.3.1

HABITATRICHTLIJN: HABITATTYPEN

Habitattypen in plangebied

Het open water in de Voordelta binnen het plangebied behoort tot het habitatype Permanent overstroomde zandbanken (Noordzee-kustzone) [H1110B] (Rijkswaterstaat et al., 2008).

Overige habitattypen

Het habitatype Slik- en zandplaten (Noordzee-kustzone) [H1140B] komt onder andere voor langs de Middelpaas, maar niet binnen het plangebied.

Zilte pionierbegroeiingen [H1310 A en B] slijkgrasvelden [H1320] en Schorren en zilte graslanden [H1330A] bevinden zich aan de noordzijde van de Slikken van Voorne.

Embryonale wandelende duinen [H2110] komen in beperkte mate langs de Voordelta voor.

Dit habitatype is aanwezig aan de rand van stranden ter hoogte van de Manteling van Walcheren (Breezand), op het Banjaard-strand (Noord-Beveland) en aan de zuidzijde van de Slikken van Voorne (Rijkswaterstaat et al., 2008).

4.3.2

HABITATRICHTLIJN: KWALIFICERENDE SOORTEN

Vissen

Voor de kust van Schouwen-Duiveland zijn geen belangrijke gebieden voor de vissoorten zeeprk, rivierprk, elft, fint en zalm aanwezig. Het voorkomen van deze vissoorten is hier gemiddeld voor het voorkomen in de gehele Voordelta.

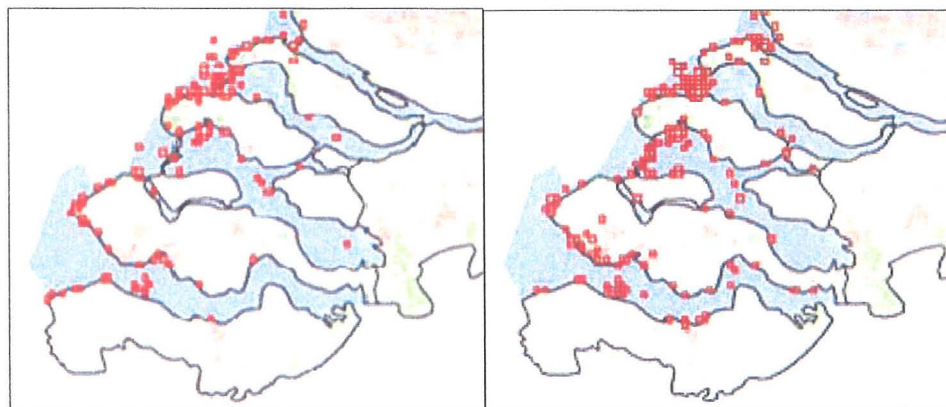
Zeezoogdieren

In de Voordelta, voor de kust van Schouwen-Duiveland, maken Gewone zeehonden en Grijze zeehonden vooral gebruik van de Verklikkerplaat. De ligplaatsen worden door deze soorten het hele jaar door gebruikt. De beide soorten zeehonden zijn het gevoeligst voor verstoring tijdens het werpen en zogen van de jongen en tijdens de verharingsperiode.

De laatste jaren zijn voor de kust binnen het plangebied verschillende waarnemingen gedaan van de Grijze en de Gewone zeehond (zie Afbeelding 6). De platen in de monding van het Haringvliet, de Verklikkerplaat en de Aardappelbult (zuidzijde Bollen van de Ooster) zijn belangrijke rustgebieden voor Gewone en Grijze zeehonden (Strucker et al., 2007; Ministerie van Verkeer en Waterstaat et al., 2008). De kust voor de Brouwersdam heeft een functie als foerageergebied. Rustende dieren worden niet verwacht, deze liggen meer op de grotere platen. Verder verstoren recreanten zeehonden, waardoor aan de kust geen rustende individuen te verwachten zijn.

Afbeelding 6

Waarnemingen die zijn gedaan van de Grijze zeehond (links) en de Gewone zeehond (rechts) in de periode juni 2006 – juni 2011. Het plangebied en omgeving zijn met een groen kader aangegeven. Bron: Waarneming.nl.

Afbeelding 7

Grijze Zeehond in
Voordelta, nabij spuisluis
Brouwersdam (februari
2011).
Bron: waarneming.nl

4.3.3**VOGELRICHTLIJN: NIET-BROEDVOGELS**

De Voordelta is aangewezen voor kwalificerende niet-broedvogels. Voor deze niet-broedvogels heeft het onderzoeksgebied een belang als foerageergebied bij laagwater en een functie als hoogwatervluchtplaats (HVP) bij hoogwater. Beide functies worden hierna beschreven.

In opdracht van de Waterdienst worden maandelijks tijdens hoogwater tellingen uitgevoerd van watervogels in de Delta. Deze tellingen maken deel uit van het Biologisch Monitoringsprogramma Zoute Rijkswateren, wat onderdeel uitmaakt van het Monitoringsprogramma Waterstaatkundige toestand van het Land (MWTL) van Rijkswaterstaat¹. Deze tellingen worden uitgevoerd over vaste teltrajecten.

We hebben gekeken naar de gegevens van zes teltrajecten ter hoogte van het plangebied. Deze zes trajecten zijn weergegeven in Afbeelding 8.

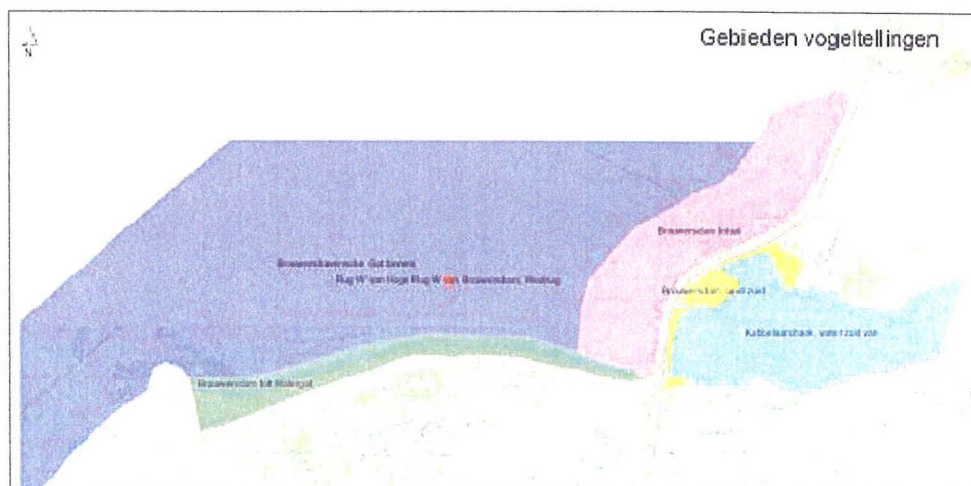
Voor dit onderzoek waren de telgegevens van de jaren 2003 tot en met 2007 beschikbaar, niet zeer recent, maar voldoende om inzicht te krijgen in het relatieve belang van de teltrajecten voor niet-broedvogels. In Tabel 11 zijn de soorten en aantallen weergegeven die in deze periode zijn geteld in de teltrajecten ten westen van de Brouwersdam. Voor deze regelmatig aanwezige, kwalificerende niet-broedvogelsoorten van de Voordelta worden de maandmaxima in de tabel weergegeven.

¹ Een deel van de in deze rapportage gebruikte vogelgegevens is afkomstig uit het Biologisch Monitoring Programma Zoute Rijkswateren van de Waterdienst (voorheen Rijksinstituut voor Kust en Zee), hetgeen onderdeel uitmaakt van het Monitoringsprogramma Waterstaatkundige toestand van het Land (MWTL) van Rijkswaterstaat. De Waterdienst neemt geen verantwoordelijkheid voor de in deze rapportage vermelde conclusies op basis van het door haar aangeleverde materiaal.

Het betreft de maandmaxima voor alle maanden van het jaar over de telperiode van de jaren 2003 tot en met 2007. Soorten waarbij in geen van de maanden gemiddeld meer dan vijf individuen zijn waargenomen, zijn niet in deze tabel opgenomen.

Afbeelding 8

Teltrajecten van het MWTL voor watervogels in de Delta

Tabel 11

Maandmaxima van kwalificerende vogelsoorten van de Voordelta in de seizoenen 2003 t/m 2007 tijdens hoogwater (trajecttellingen Waterdienst).

Weergegeven zijn de soorten en aantallen van de teltrajecten ten westen van de Brouwersdam.

Maandmaxima Voordelta												
Soort	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec
Aalscholver	10	5	13	6	13	41	25	47	30	23	16	8
Bergeend	6	2	2	4	0	2	0	0	0	6	1	0
Bontbekplevier	20	21	15	2	4	12	2	9	17	17	15	19
Bonte Strandloper	5	12	12	8	0	0	0	0	2	13	0	7
Brilduiker	1182	889	556	8	0	0	0	0	0	88	720	851
Drieteen- strandloper	49	27	119	83	2	3	0	0	7	28	32	92
Eidereend	2861	616	1760	63	310	19	522	586	206	114	873	1151
Fuut	132	82	131	114	16	5	61	12	118	226	344	211
Kuifduiker	18	36	29	72	1	0	0	0	0	18	55	28
Middelste Zaagbek	412	634	469	653	48	3	2	0	9	255	598	419
Roodkeelduiker	153	172	411	201	0	0	0	0	0	11	28	104
Rosse Grutto	0	6	2	1	0	1	0	0	3	1	3	0
Scholekster	190	112	96	49	53	60	101	170	192	162	151	228
Slobeend	0	0	2	2	0	0	0	0	0	19	0	0
Smient	87	5	71	0	0	0	0	0	0	16	54	14
Steenloper	55	84	37	36	24	16	56	42	72	55	48	36
Toppereend	0	1	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Tureluur	5	16	11	3	3	1	2	2	2	6	14	6
Wintertaling	0	0	0	2	0	0	2	0	3	13	1	6
Wulp	5	2	2	2	1	0	0	0	2	2	3	2
Zilverplevier	34	6	2	1	1	0	0	0	2	2	19	6
Zwarte zee-eend	4100	832	290	2800	0	40	0	2	1	107	2634	4135

Uit Tabel 11 blijkt dat soorten als Aalscholver, Bontbekplevier, Eidereend, Fuut, Scholekster, Steenloper, Tureluur en Zilverplevier het gehele jaar voorkomen in het gebied ten westen van de Brouwersdam (Voordelta).

In de wintermaanden zijn ook Bergeend, Bonte strandloper, Brilduiker, Drieteenstrandloper, Kuifduiker, Middelste Zaagbek, Roodkeelduiker, Smient en Zwarte zee-eend in dit gebied aanwezig. De overige soorten komen slechts in kleine aantallen of sporadisch voor in dit gebied. Veruit de meeste kwalificerende vogelsoorten zijn geteld in het gebied direct grenzend aan de Brouwersdam (het roze gebied in Afbeelding 8; 'Brouwersdam totaal'). In de relatief diepe geul naar de Brouwersluis in de Brouwersdam zijn vooral grotere aantallen Zwarte zee-eend geteld. De populaties van deze soort verkeren landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding (Ministerie van Verkeer en Waterstaat et al., 2008).

De vogels worden tijdens hoogwater geteld, omdat ze dan in grote groepen en per soort bij elkaar zijn. Deze gegevens geven daardoor geen duidelijk beeld van het belang van het gebied als foerageerlocatie. Van het plangebied zijn geen laagwatertellingen aanwezig. De scheiding tussen foerageergebied en hoogwatervluchtplaatsen is voor veel vogelsoorten moeilijk te maken. Aangenomen mag worden dat de hoogwatertellingen een vrij representatief beeld geven van de betekenis van het onderzoeksgebied als foerageergebied. In de Voordelta is het Brouwershavense Gat een belangrijk foerageergebied voor een aantal benthoseters (Eidereend en Zwarte zee-eend) en viseters (Roodkeelduiker, Kuifduiker, Grote stern en Visdief). Vooral voor de Roodkeelduiker is dit gebied met de kuststrook voor de Brouwersdam het belangrijkste in de Voordelta, waar 's winters steeds grotere aantallen verblijven. De uitstroom van grote hoeveelheden vis vanuit de Grevelingen heeft hier mogelijk mee te maken (Ministerie van Verkeer en Waterstaat et al., 2008). Langs de Brouwersdam foerageren verder vooral Brilduikers, Eidereenden, Kuifduiker, Bonte strandloper en Steenloper.

4.4

GREVELINGEN

4.4.1

HABITATRICHTLIJN: HABITATTYPEN

In de Grevelingen bevinden zich verschillende habitattypen. Deze bevinden zich niet in het plangebied, langs de Brouwersdam of rond de 'Haven aan de Middelpaalt'. Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende planten [H1310] bevinden zich langs de oevers van zandplaten. Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritima*) [H1330] komen binnendijs (subtype B) voor in Dijkwater (nabij de plaats Sirjansland, noordoost Schouwen-Duiveland). Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen") [H2130] zijn jonge begroeiingen die in circa 30 jaar met begrazing zijn ontstaan. Dit habitatype komt mogelijk op de eilanden in de Grevelingen voor. Hier komen waarschijnlijk ook de Duinen met *Salix repens* ssp. *argentea* (*Salicion arenariae*) [H2170] en Vochtige duinvalleien [H2190] voor. Duinen met *Hippophaë rhamnoides* [H2160] komen voor op de Slikken van Flakkee en op de eilanden in de Grevelingen. Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones [H6430] komen (marginaal) voor op de Slikken van Flakkee (Ministerie van EL&I, 2007b).

4.4.2

HABITATRICHTLIJN: KWALIFICERENDE SOORTEN

Noordse woelmuis [H1340]

De Noordse woelmuis komt verspreid in de Grevelingen voor. De dichtstbijzijnde populaties bij de Brouwersdam bevinden zich op de Kabbelaarsbank en het daarnaast

gelegen eiland Ossehoek (net buiten het plangebied). Verder komt de soort voor op alle eilanden en nog een aantal polders en slikken verder naar het noorden en oosten (Ministerie van LNV, 2007b).

Groenknolorchis [H1903]

De Groenknolorchis is in de Grevelingen op sommige plaatsen talrijk aanwezig. Deze soort is te vinden in de vochtige duinvalleien van de Slikken van Flakkee en op de eilanden (Ministerie van LNV, 2007b), maar niet binnen het plangebied.

4.4.3

VOGELRICHTLIJN: BROEDVOGELS EN NIET-BROEDVOGELS

Voor de Grevelingen zijn zowel kwalificerende broedvogels als niet-broedvogels aangemeld. Beide groepen worden achtereenvolgens besproken.

Broedvogels

Bij de waterdienst zijn gegevens opgevraagd van kustbroedvogels binnen de telgebieden in de Grevelingen zoals weergegeven in Afbeelding 8. Binnen deze teltrajecten zijn in de jaren 2003 t/m 2008 geen kwalificerende kustbroedvogels aangetroffen.

Voor alle kwalificerende vogelsoorten is de Hompelvoet in de Grevelingen een belangrijk broedgebied. Dat geldt vooral voor de Grote stern, Visdief en Dwergstern. De slikken van Flakkee, de slikken van Bommenede en de Veermansplaten zijn daarnaast van groot belang voor broedende Kluut, Bontbekplevier en Strandplevier. Al deze broedgebieden liggen buiten het plangebied.

De Voordelta is een belangrijk foerageergebied voor de, in de Grevelingen broedende, Grote stern en Visdief. Beide soorten zijn om die reden ook aangewezen als kwalificerende soorten van de Voordelta. Grote sterns foerageren voornamelijk in het diepere deel van de Voordelta, visdieven blijven dicht langs de kust en foerageren vooral in de Haringvlietmonding en rond de plaatgebieden (Ministerie van Verkeer en Waterstaat et al., 2008).

Niet-broedvogels

Voor het bepalen van de aantallen niet-broedvogels ten oosten van de Brouwersdam (in de Grevelingen) is gebruik gemaakt van de hoogwatertellingen van de Waterdienst, zoals beschreven in paragraaf 4.3.3. Deze tellingen worden uitgevoerd over vaste teltrajecten. Voor dit onderzoek hebben we gekeken naar de gegevens van zes teltrajecten ter hoogte van Brouwersdam-Zuid. Deze zes trajecten zijn weergegeven in Afbeelding 8.

Voor niet-broedvogels hebben deze teltrajecten een belang als foerageergebied bij laagwater en een functie als hoogwatervluchtplaats (HVP) bij hoogwater. Beide functies worden hierna beschreven.

In Tabel 12 zijn de soorten en aantallen weergegeven die zijn geteld in de teltrajecten ten oosten van de Brouwersdam. Voor deze regelmatig aanwezige, kwalificerende niet-broedvogelsoorten van de Grevelingen worden de maandmaxima in de tabel weergegeven. Het betreft de maandmaxima voor alle maanden van het jaar over de telperiode van de jaren 2003 tot en met 2007. Soorten waarbij in geen van de maanden gemiddeld meer dan vijf individuen zijn waargenomen, zijn niet in deze tabel opgenomen.

Tabel 12

Maandmaxima van kwalificerende vogelsoorten van de Grevelingen, in de seizoenen 2003 t/m 2007 tijdens hoogwater (trajecttellingen Waterdienst). Weergegeven zijn de soorten en aantallen van de teltrajecten ten oosten van de Brouwersdam.

Maandmaxima Grevelingen												
Soort	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec
Aalscholver	16	23	51	45	48	105	15	57	30	51	52	41
Bergeend	5	3	9	6	0	2	34	0	8	0	0	3
Bontbekplevier	0	0	3	0	1	0	0	0	13	0	0	0
Bonte Strandloper	0	39	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0
Brandgans	0	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brilduiker	49	116	35	0	0	0	0	0	0	0	35	134
Dodaars	90	58	83	36	2	2	2	0	8	11	51	64
Fuut	3292	3515	1622	106	13	6	7	1	11	60	526	1892
Geoorde Fuut	2	5	10	20	0	0	0	61	13	10	4	3
Kleine Zilverreiger	0	0	0	3	2	1	0	2	4	2	1	1
Krakeend	6	13	28	4	0	1	0	0	2	0	1	8
Meerkoet	802	624	760	10	2	10	6	10	22	57	313	573
Middelste Zaagbek	162	88	157	111	4	3	0	1	0	5	100	171
Rotgans	8	180	7	368	60	0	0	0	47	38	285	86
Scholekster	161	40	35	19	7	33	13	23	21	16	54	75
Smient	315	564	215	0	0	0	0	0	16	110	120	151
Steenloper	7	7	5	5	3	3	3	6	10	4	3	10
Tureluur	10	14	8	11	0	1	2	5	5	8	11	6
Wilde Eend	27	25	68	46	29	34	48	52	72	73	70	190
Wintertaling	0	0	2	1	2	0	0	0	0	0	16	0
Wulp	2	9	5	4	2	2	1	2	2	5	2	4
Zilverplevier	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	0	29

Uit Tabel 12 blijkt dat soorten als Aalscholver, Scholekster, Steenloper, Wilde eend en Wulp het gehele jaar voorkomen in het gebied ten oosten van de Brouwersdam (Grevelingen). In de wintermaanden zijn vooral Brilduiker, Dodaars, Fuut, Geoorde fuut, Meerkoet, Middelste zaagbek, Rotgans, Smient en Tureluur in grote of minder grote aantallen in de Grevelingen aanwezig. De overige soorten komen slechts in kleine aantallen of onregelmatig voor in dit gebied.

In het gebied direct grenzend aan de oostzijde van de Brouwersdam (het gele gebied in Afbeelding 8; 'Brouwersdam, land zuid') zijn met hoogwater vooral grote aantallen van de Dodaars, Meerkoet, Rotgans, Scholekster, Smient en Wilde eend geteld. Op het water ten zuiden van de Kabbelaarsbank (het lichtblauwe gebied in Afbeelding 8) worden vele aantallen Aalscholver, Brilduiker, Fuut, Meerkoet, Middelste zaagbek en Smient waargenomen.

De vogels worden tijdens hoogwater geteld, omdat ze dan in grote groepen en per soort bij elkaar zijn. Deze gegevens geven daardoor geen duidelijk beeld van het belang van het gebied als foerageerlocatie. Van de telgebieden zijn geen tellingen van foeragerende vogels aanwezig. De scheiding tussen foerageergebied en hoogwatervluchtplaatsen is voor veel vogelsoorten moeilijk te maken. Aangenomen mag worden dat de hoogwatertellingen een vrij representatief beeld geven van de betekenis van het onderzoeksgebied als foerageergebied. Op Scholekster en Rotgans na, foerageren de kwalificerende vogelsoorten die in grote aantallen zijn waargenomen in de Grevelingen op open water. De Scholekster foerageert langs de gehele kust van de Grevelingen, de Rotgans voornamelijk op de akkers binnendijs.

4.5

GEBIEDEN AANGEWEEZEN ALS BESCHERMD NATUURMONUMENT

Onder de oude Natuurbeschermingswet is de Kop van Schouwen aangewezen als beschermd natuurmonument en uiteindelijk als staatsnatuurmonument. De soorten die in de aanwijzingsbesluiten zijn genoemd, staan in Tabel 8, Tabel 9 en Tabel 10.

Beschermd natuurmonument Kop van schouwen I en II

Van de plantensoorten die zijn genoemd in het aanwijzingsbesluit komen in de duinen en/of de Zouten Haard en de omgeving de Harlekijn, Zeerus, Egelboterbloem, Rietorchis (Pranger, 2001) en Fijn hoornblad (waarneming.nl) voor. De overige planten zijn niet aangetroffen.

Van de vogels in het aanwijzingsbesluit zijn in het plangebied en de omgeving de Roodborsttapuit, Paapje, Gele kwikstaart, Tapuit, Boompieper, Wulp, Bergeend, Sprinkhaanzanger, Torenvalk, Ransuil, Holenduif, Gekraagde roodstaart en de Boomkruiper aangetroffen (waarneming.nl). Hoewel van de overige soorten geen waarnemingen in de laatste vijf jaar bekend zijn, kan de aanwezigheid toch niet worden uitgesloten.

Staatsnatuurmonument Kop van Schouwen

Van de soorten die genoemd zijn in het aanwijzingsbesluit voor de Kop van Schouwen als Staatsmonument is van de plantensoorten alleen de Addertong aangetroffen in de Zouten Haard. Alle zoogdieren die in het aanwijzingsbesluit zijn opgenomen worden verwacht.

Van de vogelsoorten is niet gekeken naar de soorten van de Meeuwenduinen en het Dennenbos. Deze beide gebieden liggen op redelijk grote afstand buiten het plangebied. Meeuwenkolonies zijn niet bekend uit het plangebied en de duinen en de Zouten Haard vormen geen geschikt biotoop voor soorten typisch voor het Dennenbos. De overige soorten zijn waarnemingen uit het plangebied of de omgeving bekend, met uitzondering van de Grutto, Zomertaling, Waterral en Barmsijs (waarneming.nl).

4.6

FLORA- EN FAUNAWET: BESCHERMDE SOORTEN

4.6.1

FLORA

Het belangrijkste gebied voor beschermde planten is de Zouten Haard. Monitorings- en verspreidingsgegevens van Staatsbosbeheer laten zien dat in dit gebied verschillende beschermde soorten voorkomen. Monitoring heeft plaatsgevonden van 1966 tot 2001. Vanaf 1966 staan er verschillende soorten orchideeën in de Zouten Haard door de jaren heen. Recent aangetroffen zijn de Vleeskleurige orchis (*Dactylorhiza incarnata*, enkel exemplaar Zouten Haard), Gevlekte orchis (*Dactylorhiza incarnata*, enkel exemplaar Zouten Haard), Brede orchis (*Dactylorhiza majalis* spp. *majalis*, plaatselijk frequent tegen de duinrand aan de oostkant van de Zouten Haard), Rietorchis (*Dactylorhiza majalis* spp. *praetermissa*, verspreid, plaatselijk frequent, in de Zouten en Zouten Haard) en de Harlekijn (*Anacamptis morio*, plaatselijk in hoge dichtheden aanwezig in de Zouten Haard). De Zouten Haard vormt één van de belangrijkste (samen met Dijkwater) groeiplaatsen voor de Harlekijn in Zeeland (Pranger, 2001).

Binnen de rest van het plangebied zijn niet of nauwelijks gegevens van beschermde plantensoorten bekend. De beschermde soort Veldsalie is wel aangetroffen op verschillende plekken rondom de Brouwersdam (waarneming.nl). Omdat het grootste gedeelte in intensief agrarisch of recreatief gebruik is, worden weinig beschermde plantensoorten in het plangebied verwacht. Nader onderzoek zal echter per locatie van een initiatief nodig zijn om het voorkomen van beschermde planten te kunnen uitsluiten.

4.6.2

ZOOGDIEREN

Algemeen voorkomende zoogdieren zoals Konijnen, Haas, Egel, Hermelijn, Wezel, Bunzing, muizen, spitsmuizen, Mol, Bruine rat en Gewone dwergvleermuis zijn waargenomen binnen de gemeente Schouwen-Duiveland. Het is zeer aannemelijk dat deze soorten ook binnen het plangebied voorkomen. Aan de noordzezijde van de Brouwersdam worden met enige regelmaat Gewone zeehond, Grijze zeehond en Bruinvis gesignaleerd (waarneming.nl).

Gegevens van Staatsbosbeheer laten verder zien dat Ree en de Damhert in het gebied voorkomen. De duinen zijn begroeit met dicht struweel, waardoor deze ontoegankelijk wordt voor mensen. Damherten en reeën profiteren van deze dichte begroeiing die vooral aan de binnenzijde van de duinen aanwezig is. Vossen komen niet voor in het gebied, waardoor het bijzondere waarde heeft voor weidevogels (zie volgende paragraaf).

4.6.3

VOGELS

Broedvogels

Gegevens van een uitvoerige broedvogelkartering binnen het plangebied zijn niet bekend. Aangenomen kan worden dat binnen het plangebied jaarlijks een grote verscheidenheid aan broedvogels tot broeden komt. De struwelen in de duinen vormen een geschikte broedplaats voor algemene broedvogels van bossen en struwelen. Verder zijn de duinen en de aanliggende graslanden en akkers geschikt voor broedvogels van open terreinen. Achter de duinen liggen vochtige graslanden met verschillende plassen. Rond het water broedden verschillende eenden, Knobbelzwanen en Meerkoet. Verder zijn de graslanden van belang voor verschillende weidevogels, zoals Kievit en Scholekster. Mede de afwezigheid van Vossen maakt dat deze gebieden een gunstige broedlocatie vormen voor grondbroedende weidevogels.

Binnen het plangebied worden ook vogels verwacht die het gehele jaar gebruik maken van hun nestlocatie (zoals specht en sommige roofvogels).

Op rustigere en geschikte plekken langs de Brouwersdam (strandjes, havendammen) kunnen strandjes en havendammen door kustbroedvogels gebruikt worden als broedlocatie.

De dichtheid van broedvogels ligt logischerwijze lager in (duin-)gebieden waar meer verstoring plaatsvindt door recreanten dan in rustigere gebieden met dicht struikgewas.

Niet-broedvogels

Voor niet-broedvogels heeft het onderzoeksgebied langs de kust en de Brouwersdam vooral een functie als hoogwatervluchtplaats en foerageergebied, zoals beschreven in paragraaf 4.4.3.

Verder zijn de struwelen op de duinen voor vogels van bossen en struwelen een geschikt foerageergebied.

De graslanden en plassen kunnen als foerageergebied gebruikt worden door weidevogels en watervogels. Graslanden en akkers zijn daarnaast een geschikt foerageergebied voor roofvogels (Buizerd en Bruine kiekendief), ganzen en steltlopers.

4.6.4

AMFIBIEËN

Binnen de gemeente Schouwen-Duiveland zijn algemene amfibiesoorten waargenomen als, Groene kikker, Bruine kikker, Gewone pad, Kleine watersalamander en Bastaardkikker. Plekken binnen het plangebied met open water vormen een geschikt voortplantingsbiotoop voor deze soorten. Graslanden met ruigtes en struwelen bieden voor amfibieën schuilmogelijkheden, vooral in de winter. Staatsbosbeheer heeft aangegeven dat de Rugstreppad in het plangebied voorkomt (pers. comm. Dirk Fluit) en dit wordt ook ondersteund door de verspreidingsgegevens van RAVON (De Bruin, 2009) en waarneming.nl.

In het westelijk deel van Schouwen zijn in het verleden meer beschermde amfibieën waargenomen. Het gaat hier om de Boomkikker en de Heikikker. Waarnemingen van de Boomkikker zijn binnen het plangebied niet gedaan (De Bruin, 2009). Het biotoop van de Heikikker bestaat veelal uit vochtige veen- en heidegebieden. De provincie Zeeland geeft in de 'Nota Soortenbeleid' aan dat de Heikikker mogelijk voorkomt in de Zoeten en Zouten Haard (Provincie Zeeland, 2001). RAVON heeft in de jaren 2002, 2003 en 2005 waarnemingen van de Heikikker gedaan in zowel de Zoeten als Zouten Haard (De Bruin, 2009). Deze gebieden zijn eveneens geschikt overwinteringsgebied.

4.6.5

REPTIELEN

De Nota Soortenbeleid (Provincie Zeeland, 2001) en de verspreidingskaarten van RAVON (website van RAVON) laten zien dat de Levendbarende hagedis in de duinen van Schouwen voorkomt. Dit wordt bevestigd door de verspreidingsgegevens van RAVON die laten zien dat de Levendbarende hagedis ook voorkomt binnen het plangebied, in de duinen bij de Zouten Haard (De Bruin, 2009). Dit deel van het leefgebied zal echter marginaal zijn, omdat de vegetatie weinig variatie vertoont en er veel verstoring door recreanten plaatsvindt.

4.6.6

VISSEN

Aan de hand van de aangetroffen biotopen en verspreidingskaarten van beschermde vissoorten (website RAVON) worden geen beschermde vissoorten in het onderzoeksgebied verwacht. Geschikte wateren voor beschermde soorten komen in het onderzoeksgebied niet voor.

4.6.7

OVERIGE SOORTEN

Er heeft geen gericht onderzoek bekend naar dagvlinders, libellen en overige ongewervelden. De soorten libellen welke beschermd zijn door de Flora- en faunawet zijn gebonden aan specifieke zoetwatermilieus. Dergelijke biotopen zijn binnen het onderzoeksgebied niet aanwezig. Eveneens ontbreken bijzondere vegetaties die een aantrekkende werking kunnen hebben op bijzondere vlindersoorten.

Bijzondere en/of beschermde soorten ongewervelden zijn hierdoor in het onderzoeksgebied niet te verwachten.

In onderstaande tabel (Tabel 13) is een overzicht gegeven van de beschermde soorten in het plangebied per soortgroep en hun wettelijke beschermingsstatus.

Tabel 13

Aanwezige beschermde
soorten in het plangebied

Soortgroep	Beschermde soorten	Status
Flora	Vleeskleurige orchis, Gevlekte orchis, Brede orchis, Rietorchis, Harlekijn, Veldsalie	Ff-wet tabel 2
Zoogdieren	Algemeen voorkomende (spits-) muizen	Ff-wet tabel 1
	Konijn, Mol, Haas, Ree, Egel, Hermelijn, Wezel, Bunzing	Ff-wet tabel 1
	Damhert, Grijsze zeehond	Ff-wet tabel 2
	Gewone dwergvleermuis, Gewone zeehond, Bruinvis	Ff-wet tabel 3
Vogels	Alle vogels	Vogels
Reptielen	Levendbarende hagedis	Ff-wet tabel 2
Amfibieën	Algemeen voorkomende kikkers, Gewone pad, Kleine watersalamander	Ff-wet tabel 1
	Rugstreeppad, Heikikker	Ff-wet tabel 3

4.7

ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR EN NATUURGEBIEDSPAN

In onderstaande afbeelding wordt voor het studiegebied de begrenzing van de EHS in de provincie Zeeland weergegeven.

Afbeelding 9

Ligging Ecologische
Hoofdstructuur (Geoloket,
Provincie Zeeland, mei
2011)

EHS 2010

- bestaande natuur en bosgebied, in eigendom bij een terreinbeherende
- bestaande natuur, in beheer bij een terreinbeherende organisatie
- bestaande natuur, met aankooptitel
- bestaande natuur, in eigendom bij (semi)overheid
- agrarisch beheersgebied
- nieuwe natuur
- natuurcompensatieproject

Natte ecologische verbinding

- Natte ecologische verbindingzone
- Robuuste natte ecologische verbindingzone

Binnen het plangebied liggen ten noordoosten van Renesse delen die zijn aangewezen als “Bestaande natuur, in eigendom van (semi)overheid” en “Bestaande natuur en bosgebied, in eigendom bij terrein beherende organisatie of particulier terreinbeheer”.

Ten oosten van Scharendijke liggen delen aangewezen als “Agrarisch natuurbeheer” en “Nieuwe natuur”. Tevens loopt er ten zuiden van Scharendijke een kanaal wat is aangewezen als “Natte ecologische verbindingzone”.

Zie Afbeelding 9 voor de begrenzing van deze gebieden. In de Spelregels EHS wordt genoemd dat de wezenlijke kenmerken van het terrein van belang zijn. Wezenlijke kenmerken zijn de bij het gebied horende natuurdoelen en -kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte, openheid, landschapsstructuur en de belevingswaarde (Ministeries van LNV en VROM & de provincies, 2007). Een groot deel van deze wezenlijke kenmerken hangen samen met de EHS-gebieden zoals die hierboven beschreven zijn. Bij de effecten van de initiatieven zullen mogelijke veranderingen in deze kenmerken worden besproken.

HOOFDSTUK

5

Voortoets

Natuurbeschermingswet

5.1

INLEIDING

Volgens de beoordelingscriteria beschreven in paragraaf 3.3 wordt in dit hoofdstuk het mogelijk optreden van significante effecten van het voorkeursalternatief uit het MER bepaald. Indien relevant wordt de significantie van effecten besproken voor zelfstandige initiatieven of een combinatie van initiatieven.

In dit hoofdstuk worden de effecten per Natura 2000-gebied beschreven aan de hand van de aanwezige habitattypen en kwalificerende soorten.

5.2

KOP VAN SCHOUWEN

5.2.1

HABITATRICHTLIJN: HABITATTYPEN

Geen van de initiatieven uit het VKA valt binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Kop van Schouwen. Van ruimtebeslag op aanwezige habitattypen in de duinen of de Zouten Haard is geen sprake.

Nabij de Zouten Haard liggen initiatieven voor twee campings en een spoorlijn. Voor alle initiatieven uit het VKA geldt de maatregel dat deze waterneutraal gebouwd worden. Effecten op de habitattypen als gevolg van verdroging door drainage treden niet op.

De campings die bij het VKA gerealiseerd worden zijn in beginsel campings die momenteel nog binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Kop van Schouwen liggen. Deze campings worden uit dit natuurgebied geplaatst. De ruimte die hierbij vrijkomt komt ten goede aan het areaal natuur. Tevens neemt hierdoor plaatselijk de verstoring binnen het Natura 2000-gebied af. Onduidelijk is of het vrijgekomen areaal dusdanig wordt ingericht dat het zich kan ontwikkelen tot een beschermd habitatype.

5.2.2

HABITATRICHTLIJN: KWALIFICERENDE SOORTEN

Alleen van de Nauwe korfslak is de aanwezigheid bekend binnen het plangebied. De soort komt voor in het duinstruweel langs de Zouten Haard. Hier zijn geen initiatieven gepland. Het VKA heeft geen effect op deze soort.

5.3

VOORDELTA

5.3.1

HABITATRICHTLIJN: HABITATTYPEN

Over een lengte van 1500 meter en een breedte van gemiddeld 250 meter vindt zandsuppletie plaats langs de Brouwersdam aan de Noordzee-zijde. Deze zandsuppletie heeft ruimtebeslag van circa 37,5 ha tot gevolg op het habitatype: Permanent overstroomde zandbanken [H1110]. De instandhoudingsdoelstelling voor dit habitatype is behoud van kwaliteit en oppervlakte. Het totale oppervlakte van dit habitatype in de Voordelta bedraagt circa 89.900 ha (Rijkswaterstaat, 2008). Een ruimtebeslag van 37,5 ha bedraagt 0,042 % van het totale aanwezige oppervlakte in de Voordelta. In relatie tot het aanwezige areaal van het habitatype H1110B in de Voordelta is deze afname zeer beperkt, maar in strijd met de behoudsdoelstelling. Een significant effect kan niet worden uitgesloten en dient nader bezien te worden in relatie tot de kwaliteit ter plekke, natuurlijke fluctuaties en spreiding binnen de Voordelta.

5.3.2

HABITATRICHTLIJN: KWALIFICERENDE SOORTEN

Het water van de Voordelta bij de Brouwersdam-Zuid is niet van groot belang voor kwalificerende vissen of zeehonden. Door de zandsuppletie neemt het leefgebied van deze soorten minimaal af.

Het realiseren van de vaarverbinding tussen de Voordelta en het Grevelingen betekent een toename van het aantal vaarbewegingen inclusief onderhouds(bagger-)werkzaamheden bij de Brouwersdam. Dit zal vooral het geval zijn in de hier aanwezige diepere geul, het Brouwershavense Gat. Momenteel vindt hier al gemotoriseerde waterrecreatie plaats. Zeilboten, zeiljachten en motorjachten worden er weinig waargenomen (Rijkswaterstaat, 2008). De prognose van het aantal vaarbewegingen is 75 per weekdag. Hiermee neemt de verstoring in het gebied toe. De geul wordt hierdoor minder geschikt voor vissen, Grijze zeehond en Gewone zeehond. Gezien het geringe belang van het open water bij de Brouwersdam voor vissen en zeehonden en de ruime mogelijkheid om naar elders in de Voordelta uit te wijken, is het negatieve effect op deze soorten niet groot.

Buiten het plangebied kan wel een negatief effect optreden op belangrijke ligplaatsen van Gewone en Grijze zeehond. De geul het Brouwershavense Gat loopt langs de Verklipperplaat en de Bollen van het Nieuwe Zand. Zeilen en snelle recreatievaart zijn nabij deze belangrijke rustgebieden niet toegestaan (Rijkswaterstaat, 2008). Een goede geleiding van de vaarbewegingen is noodzakelijk om een toename van verstoring rondom deze rustgebieden te voorkomen.

5.3.3

VOGELRICHTLIJN: NIET-BROEDVOGELS

De zandsuppletie zorgt niet voor een groot verlies van geschikte rustgebieden (hoogwatervluchtplaatsen) voor niet-broedvogels. Veel van de soorten die in grote aantallen nabij de Brouwersdam zijn waargenomen (Tabel 11) zijn soorten die op open water rusten en foerageren. Deze soorten kunnen eenvoudig uitwijken naar onverstoord delen van de Voordelta, waardoor de zandsuppletie geen groot effect zal hebben. Voor de vogelsoorten die langs en op de dam overtijen (rusten bij hoogwater) zorgt een nieuw strand voor een groter rustgebied. Momenteel wordt er zeer intensief gerecreëerd langs de Brouwersdam, waardoor niet verwacht wordt dat een toename van de recreatie leidt tot een verdere verstoring van rustende vogels.

Wanneer de randen van het nieuwe strand met vloed onder water stromen ontstaat hier na verloop van tijd een nieuw potentieel foerageergebied voor meerdere soorten steltlopers.

Een toename van het aantal vaarbewegingen door de geul het Brouwershavense Gat heeft een toenemende verstoring van onder andere Zwarte zee-eend en Roodkeelduiker tot gevolg. Deze geul is van groot belang voor deze beide soorten. In de wintermaanden worden grote aantallen van deze soorten (met namen Zwarte zee-eend) in deze relatief diepe geul waargenomen. De populaties van de Zwarte zee-eend verkeren landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Overige soorten die foerageren op open water kunnen uitwijken of zijn minder gevoelig voor verstoring door recreatie en scheepvaart. Zwarte zee-eend en Roodkeelduiker zijn erg gevoelig voor verstoring van waterrecreatie en scheepvaart. Een toename van deze activiteiten kan tot grote negatieve effecten leiden. Om het belang van dit foerageergebied voor deze soorten te behouden zou de verstoring, gedurende de periode oktober tot en met april nauwelijks mogen toenemen.

5.4

GREVELINGEN

5.4.1

HABITATRICHTLIJN: HABITATTYPEN

Binnen het plangebied bevinden zich geen habitattypen (zie paragraaf 4.4.1). Er is geen sprake van ruimtebeslag of verstoring van habitattypen door de initiatieven uit het VKA.

5.4.2

HABITATRICHTLIJN: KWALIFICERENDE SOORTEN

Binnen het plangebied komen geen kwalificerende soorten voor, directe effecten van het VKA op deze soorten zijn uitgesloten. De afstand tussen het plangebied en de dichtstbijzijnde populatie van Noordse woelmuis op de Kabbelaarsbank is dermate groot dat door externe werking geen effecten worden verwacht op deze populatie.

5.4.3

VOGELRICHTLIJN: BROEDVOGELS EN NIET-BROEDVOGELS

Broedvogels

Het is niet uitgesloten dat er kwalificerende broedvogels broeden binnen het plangebied, maar er liggen geen belangrijke broedgebieden. Tijdens het broedseizoen kunnen initiatieven in de Grevelingen tot verstoring van kwalificerende broedvogels leiden. Van een verlies van belangrijke broedlocaties is echter geen sprake. Het negatieve effect op aanwezige populaties zal klein zijn. Het dichtstbijzijnde belangrijke broedgebied (Hompelvoet) ligt op ruim 4 kilometer van het plangebied. Deze afstand is dermate groot dat door externe werking geen effect wordt verwacht op hier broedende vogels. Negatieve effecten op kwalificerende broedvogels zijn zeer beperkt.

Niet-broedvogels

De Grevelingen levert de grootste bijdrage als overwinteringsgebied voor de Fuut en Middelste zaagbek in Nederland. Het gebied levert verder veruit de grootste bijdrage als foerageergebied voor de Geoorde fuut en Kleine zilverreiger in Nederland. De grootste aantallen foeragerende en overwinterende vogels komen voor in het midden en oostelijke deel van de Grevelingen (Ministerie van EL&I, 2007b). In de wintermaanden worden echter grote aantallen vogels (Meerkoet, Fuut, Smient) waargenomen nabij de Brouwersdam-Zuid.

Meerdere initiatieven in de Grevelingen (zoals: vaarverbinding, waterskibaan, duurzame jachthaven) kunnen een permanente verstoring van niet-broedvogels tot gevolg hebben. Met name de toename van het aantal vaarbewegingen vanwege de realisatie van de vaarverbinding en de duurzame jachthaven, alsmede de waterskibaan zorgen voor meer verstoring op het water. Met name in de winterperiode kunnen de aantallen die verstoord worden relatief groot zijn. Het plangebied en de omgeving worden echter niet ongeschikt voor deze soorten. Daarbij zal de verstoring van recreatie in de winterperiode beperkter zijn dan in de zomer. Zo is de waterskibaan in de winter niet in gebruik en zal de recreatievaart zeer beperkt zijn. Mogelijk zijn de verstoorde aantallen niet-broedvogels niet dermate groot dat dit leidt tot een grote afname van de totale aantallen in de Grevelingen. Op dit moment is echter nog onvoldoende duidelijkheid over het aantal vaarbewegingen van initiatieven apart en tezamen, en de spreiding daarvan in het jaar om te bepalen of het negatieve effect zo groot is dat instandhoudingsdoelen in gevaar komen. Nader onderzoek naar het effect van initiatieven op niet-broedvogels apart en in cumulatie met elkaar is nodig om hierover duidelijkheid te geven.

Eveneens van belang voor het aantal niet-broedvogels is de ontwikkeling van de waterkwaliteit bij de realisatie van een vaarverbinding, waardoor mogelijk de wateruitwisseling tussen Voordelta en Grevelingen toeneemt. Dit heeft een effect op de voedselvoorziening voor vogels in de Grevelingen. Het binnenlaten van water met een hoger zoutgehalte uit de Noordzee kan een positief maar ook negatief effect hebben op de voedselvoorziening van viseters, bodemdiereters of planteneters. Nader onderzoek is noodzakelijk om hier inzicht in te verschaffen.

Effecten als gevolg van een verandering van de waterkwaliteit kunnen nog niet beoordeeld worden. Aansluitend kunnen de gevolgen van deze verandering in waterkwaliteit in cumulatie met de voorgenomen initiatieven nabij de Brouwersdam-Zuid niet beoordeeld worden. Ook hiervoor is nader onderzoek noodzakelijk.

De bouw van Discovery Cove Zeeland kan tijdelijk voor verstoring zorgen van niet-broedvogels in het plangebied. Afhankelijk van de methoden en perioden waarin gebouwd wordt kan dit voor een groot of beperkt negatief effect zorgen. Een tijdelijk significant effect kan met de huidige kennis niet worden uitgesloten.

Het creëren van nieuwe onderwaterhabitats bij het initiatief Discovery Cove Zeeland bevordert “afzetmogelijkheden” voor schaaldieren en tevens paai en schuilmogelijkheden voor vissen. Dit kan een positief effect hebben op de foerageermogelijkheden voor viseters en bodemdiereters.

5.5

GEBIEDEN AANGeweZEN ALS BESCHERMD NATUURMONUMENT

Van de soorten waarvoor het gebied Kop van Schouwen is aangewezen als Beschermd Natuurmonument komen er een aantal voor in de Zouten Haard. Van ruimtebeslag op deze soorten in de duinen of de Zouten Haard is geen sprake.

Nabij de Zouten Haard liggen initiatieven voor twee campings en een spoorlijn. Voor alle initiatieven uit het VKA geldt de maatregel dat deze waterneutraal gebouwd worden.

Effecten op de beschermde plantensoorten als gevolg van verdroging door drainage treden niet op. Verstoring door deze initiatieven worden niet verwacht, omdat de Zouten Haard niet toegankelijk is voor het publiek.

HOOFDSTUK

6

Quicksan Flora- en
faunawet + EHS

6.1

INLEIDING

Op basis van het beoordelingskader in paragraaf 3.4 en 3.5 worden in dit hoofdstuk de effecten beoordeeld op beschermde flora en fauna en planologisch beschermde gebieden binnen de Ecologische Hoofdstructuur. Vanuit de Flora- en faunawet wordt bepaald of het VKA tot verboden handelingen op beschermde soorten leidt. Is dit het geval dan wordt aangegeven of maatregelen mogelijk zijn om effecten te beperken of voorkomen. Is dat niet mogelijk dan kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn.

Voor de gebieden die vallen binnen de EHS wordt beoordeeld of de 'wezenlijke kenmerken' van de gebieden door initiatieven van het VKA worden aangetast. Blijkt dit het geval dan wordt gekeken welke vervolgstappen, zoals mitigatie of compensatie, noodzakelijk zijn.

6.2

FLORA- EN FAUNAWET

6.2.1

FLORA

Binnen het natuurgebied Zouten Haard komen een aantal streng beschermde plantensoorten voor. Er is geen sprake van ruimtebeslag. Binnen het VKA wordt waterneutraal gebouwd. Effecten op deze gevoelige plantensoorten als gevolg van verdroging door drainage treden niet op. Verder is het gebied niet toegankelijk voor het publiek zodat ook verstoring door een toename van recreanten niet optreedt. Effecten als gevolg van het VKA zijn daarom uitgesloten.

Ook buiten de Zouten Haard kunnen echter beschermde soorten voorkomen. Sommige zijn relatief algemeen. Bekend is dat Veldsalie op meerdere plekken na de Brouwersdam-Zuid is waargenomen. Hoewel het terrestrische deel van het plangebied grotendeels in intensief agrarische of recreatief gebruik is, kunnen er beschermde plantensoorten voorkomen. Nader veldonderzoek voor alle landgebonden initiatieven is noodzakelijk om hier uitsluitel over te geven.

6.2.2

ZOOGDIEREN

- Het voorkomen van meerdere soorten (algemene) zoogdieren binnen het plangebied is bekend. Over het algemeen zullen grondgebonden zoogdieren een gebied verlaten als er werkzaamheden worden uitgevoerd. De kans bestaat dat kleine zoogdieren als muizen, spitsmuizen of mol gedood worden tijdens werkzaamheden. Dit heeft echter geen gevolgen voor de populatie van deze soorten op Schouwen-Duiveland. Effecten zijn dan beperkt.

Het is onbekend of er door initiatieven belangrijke verblijfplaatsen van minder algemene, grondgebonden zoogdieren verdwijnen. Nader (veld-) onderzoek bij initiatieven kan hierover duidelijkheid verschaffen.

- Voor aanleg van de Recreatieverdeelweg 3e fase en de RTM spoorlijn is in het VKA opgenomen dat faunatunnels worden aangelegd om versnippering en barrièrewerking te voorkomen. Effecten zijn ook voor deze initiatieven beperkt.
- Het kappen van dikke bomen met holtes of het slopen van gebouwen kan gevolgen hebben voor de Gewone dwergvleermuis. Verblijfplaatsen kunnen hierdoor verdwijnen en exemplaren kunnen worden verstoord of gedood. Vooraf onderzoek is noodzakelijk om vast te stellen of bomen of gebouwen van belang zijn voor vleermuizen.
- Effecten op Grijze en Gewone zeehond zijn al besproken in paragraaf 5.3.2. Ook voor Bruinvis geldt dat het open water aan de Noordzee-zijde van de Brouwersdam-Zuid een beperkte betekenis heeft als foerageergebied. Verstoring van deze soort door extra vaarbewegingen in de Voordelta is beperkt, omdat de soort voldoende uitwijkmogelijkheden heeft in de Voordelta en Noordzee.

6.2.3

VOGELS

Broedvogels

- De kans is groot dat bij werkzaamheden tijdens het broedseizoen broedvogels verstoord, nesten vernietigd of vogels gedood worden. Door verstoring van werkzaamheden uit te voeren buiten het broedseizoen worden deze effecten voorkomen.
- Vogels waarvan het nest jaarrond beschermd is (spechten, roofvogels) kunnen voorkomen binnen het plangebied. Bij de kap van bomen, het verwijderen van grote rietvelden en de sloop van gebouwen dient hier rekening mee gehouden te worden. Ook initiatieven in de buurt van jaarrond beschermde nesten kunnen door verstoring voor verlies van de nestlocatie zorgen. Nader veldonderzoek kan hier duidelijkheid over geven.
- Een belangrijk broedgebied voor (weide-)vogels is de Zouten Haard. Omdat dit is afgesloten voor publiek zijn effecten als gevolg van verstoring door recreanten uitgesloten. Een toename van recreanten kan wel extra verstoring tot gevolg hebben op broedgebieden in de duinen. Door recreatie in (dicht-)begroeide duingebieden te reguleren/voorkomen kan deze extra verstoring beperkt worden.

Niet-broedvogels

- Effecten op de functie van de Voordelta en de Grevelingen als hoogwatervluchtplaats en foerageergebied voor kwalificerende watervogels is al besproken in paragraaf 5.3.3 en 5.4.3. Dezelfde conclusies kunnen getrokken worden voor overige niet kwalificerende kust- en watervogels.
- Mogelijke effecten op jaarrond beschermde nestplaatsen die ook gebruikt worden als verblijfplaats zijn hierboven beschreven.
- De initiatieven uit het VKA leiden op land niet tot het verlies van belangrijke foerageergebieden of rustgebieden van niet-broedvogels (voor bijvoorbeeld roofvogels, ganzen of watervogels). De effecten van initiatieven op het land op niet-broedvogels zijn beperkt.

6.2.4

AMFIBIEËN

- Negatieve effecten op amfibieën kunnen optreden wanneer binnen het plangebied watergangen of poelen (zoet) (gedeeltelijk) gedempt worden. Dieren kunnen hierbij verstoord of gedood worden. De meeste waargenomen soorten (behalve Heikikker en Rugstreeppad) zijn algemeen voorkomende soorten. Grote negatieve effecten op de populatie van deze soorten worden binnen het VKA niet verwacht.
- De Heikikker komt voor binnen de Zouten Haard. Effecten van het VKA op deze soort treden niet op.
- Van de Rugstreeppad is bekend dat deze voorkomt binnen het plangebied. Deze soort is streng beschermd en een echte pionier die houdt van kale vlakten (waaronder net opgespoten bouwterreinen) met ondiepe plassen. De soort komt ook voor in brakke wateren. Het risico bestaat dat deze soort bouwterrein koloniseert. Het verstoren of doden van individuen van deze soort is verboden. Risico's voor kolonisatie door deze soort en eventuele maatregelen dienen per initiatief bepaald te worden.

6.2.5

REPTIELEN

Levendbarende hagedis komt voor in het duingebied van de Kop van Schouwen. De duinen binnen het plangebied zijn van marginaal belang voor deze soort. Ruimtebeslag op dit leefgebied treedt binnen het VKA niet op. Het optreden van negatieve effecten is zeer beperkt.

6.2.6

VISSEN EN OVERIGE SOORTEN

Beschermde vissen en ongewervelden komen niet voor binnen het plangebied. Effecten op deze soorten door initiatieven uit het VKA zijn uitgesloten.

6.3

ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR EN NATUURGEBIEDSPLAN

Binnen het VKA is alleen bij aanleg van de oost-west verbinding over de N57 en mogelijk bij de waterskibaan, ruimtebeslag en aantasting van de kenmerkende waarden van EHS mogelijk. Ten oosten van de N57 en ten noorden van de Rampweg ligt een duin-, bos- en strandgebied dat is aangewezen als "Bestaande natuur, in eigendom van (semi)overheid" en "Bestaande natuur en bosgebied, in eigendom bij terrein behorende organisatie of particulier terreinbeheer". Verstoring door recreatie in dit gebiedje is momenteel al groot. Van extra verstoring door aanleg van een loop- of fietsbrug of waterskibaan zal geen sprake zijn. Onduidelijk is of deze brug tot ruimtebeslag op de EHS leidt. Mogelijk kan hier bij het ontwerp rekening mee gehouden worden. Zo niet, dan kan compensatie van het ruimtebeslag noodzakelijk zijn.

Overige initiatieven hebben geen ruimtebeslag op de EHS-gebieden tot gevolg. De maatregel om waterneutraal te bouwen zorgt er voor dat het gebied rondom de Zoeten en Zouten Haard niet verdroogt. Ook overige verstoringen op EHS-gebieden treden niet op. Er is sprake van een afname van verstoring van EHS langs de Rampweg en de Langendijk. Dit komt doordat het verkeer op deze wegen afneemt door de aanleg van de Recreatieverdeelweg 3e fase.

HOOFDSTUK

7

Conclusies

7.1

CONCLUSIE VOORTOETS

Kop van Schouwen

Het VKA heeft geen (significant) negatief effect op beschermde habitattypen of kwalificerende soorten van het Natura 2000-gebied Kop van Schouwen. Het uitplaatsen van campings zorgt zelfs voor een toename van het areaal natuur en een plaatselijke afname van de verstoring in het natuurgebied Kop van Schouwen.

Voordelta

Zandsuppletie heeft ruimtebeslag tot gevolg op het habitatype: Permanent overstromde zandbanken [H1110]. Dit ruimtebeslag is zeer klein, maar een significant negatief effect kan niet worden uitgesloten. Een nadere beoordeling van significantie is hiervoor noodzakelijk.

Zeehonden

- Bij het realiseren van de vaarverbinding neemt het aantal vaarbewegingen in het Brouwershavense Gat toe. Dit heeft een beperkt negatief effect op het belang van deze geul als foerageergebied voor vissen en Grijze en Gewone Zeehond. Gezien het geringe belang van het open water bij de Brouwersdam als foerageergebied voor vissen en zeehonden en de ruime mogelijkheid om naar elders in de Voordelta uit te wijken, treden geen significant negatieve effecten op deze soorten op.
- Het aantal vaarbewegingen nabij belangrijke rustgebieden van zeehonden (Verklikkerplaat en Bollen van het Nieuwe Zand) neemt naar verwachting ook toe. De verstoring van rustende, verharende en zogende zeehonden (praktisch het gehele jaar mogelijk) kan hierdoor toenemen. Een significant negatief effect op zeehonden kan niet worden uitgesloten.
- Binnen het Beheerplan Voordelta is zeilen en snelle recreatievaart nabij deze belangrijke rustgebieden niet toegestaan. Met een goede geleiding van vaarbewegingen en handhaving kunnen negatieve effecten mogelijk voorkomen of gemitigeerd worden.

Niet-broedvogels

- Zandsuppletie heeft geen grote negatieve effecten op rustende vogels op het water of op de Brouwersdam. Gezien de uitwijkmogelijkheden en de huidige vorm van verstoring door recreatie zijn deze effecten zeker niet significant. Het areaal foerageergebied voor steltloper wordt in potentie zelfs groter.
- Extra vaarbewegingen zorgen voor toenemende verstoring van rustende en foeragerende vogels op open water.

Voor veel soorten is het gebied ten westen van Brouwersdam-Zuid niet van groot belang. Effecten op deze soorten zijn beperkt en zeker niet significant.

- Voor Zwarte zee-eend en Roodkeelduiker is het Brouwershavense Gat wel van groot belang en deze soorten zijn erg gevoelig voor verstoring van waterrecreatie en scheepvaart. Significante negatieve effecten kunnen niet worden uitgesloten. Drastische beperking van het aantal vaarbewegingen gedurende de periode oktober tot en met april zou een significant negatief effect kunnen voorkomen. Een nadere effectbeoordeling is noodzakelijk zodra de versturende initiatieven worden uitgewerkt in een bestemmingsplan.

Grevelingen

Habitattypen en kwalificerende soorten

- Binnen het plangebied of in de directe omgeving komen geen beschermde habitattypen of soorten voor. Significant negatieve effecten treden niet op.

Broedvogels

- Kwalificerende broedvogels kunnen verstoord worden, maar een negatief effect op belangrijke broedgebieden is uitgesloten. Effecten zijn beperkt en niet significant.

Niet-broedvogels

- Verstoring op het water neemt toe, vooral door een verwachte forse toename van het aantal vaarbewegingen en realisatie van een waterskibaan. In de winter komen van sommige vogelsoorten grote groepen voor in het plangebied. Ten opzichte van de gehele Grevelingen is het belang van het westelijke deel relatief beperkt. Op dit moment is nog onvoldoende duidelijkheid over initiatieven, waardoor een, met name cumulatief effect niet kan worden bepaald. Negatieve effecten op niet-broedvogels kunnen mogelijk voor sommige soorten significant zijn.
- De realisatie van een vaarverbinding heeft gevolgen voor de waterkwaliteit in de Grevelingen en daarmee de voedselvoorziening van niet-broedvogels. Exacte effecten kunnen nog niet beoordeeld worden en zijn mogelijk, al dan niet in cumulatie met andere alternatieven, significant.
- Nader onderzoek naar het versturende effect van initiatieven in de Grevelingen, alsmede het effect van een verandering van de waterkwaliteit is nodig.

Beschermde Natuurmonument Kop van Schouwen

- Effecten binnen de begrenzing van het Beschermd natuurmonument en Staatsnatuurmonument Kop van Schouwen treden niet op. Van ruimtebeslag, verdroging of versterking binnen de Zouten Haard is geen sprake.

7.2

VERVOLGONDERZOEK EN VERGUNNINGAANVRAAG NATUURBESCHERMINGSWET

Op grond van de beschikbare gegevens van initiatieven uit het VKA kunnen binnen de Natura 2000-gebieden Voordelta en Grevelingen significante effecten op zeehonden, foeragerende en rustende vogels niet worden uitgesloten. Voor een aantal projecten in of nabij deze gebieden is nader onderzoek noodzakelijk om effecten goed te bepalen. Tevens zijn er initiatieven waarbij negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten, maar deze effecten zullen zeker niet significant zijn. Tabel 14 geeft per Natura 2000-gebied een overzicht van de initiatieven waarbij negatieve effecten verwacht worden.

Tabel 14

Overzicht van initiatieven waarbij negatieve effecten optreden binnen de Voordelta en Grevelingen. Aangegeven is of effecten mogelijk significant zijn en welke vervolgstappen nodig zijn.

Gebied	Initiatief	Soort (-groep)	Negatief effect	Mogelijk significant	Vervolg
Voordelta	Zandsuppletie	Habitatype H1110	Ja	Ja	Nader onderzoek
	Vaarverbinding tussen Voordelta en Grevelingen	Grijze zeehond, Gewone zeehond	Ja, foerageergebied	Nee	Nee
			Ja, rustgebied	Ja	Nader onderzoek en handhaving beheerplan
		Zwarte Zee-eend, Roodkeelduiker	Ja	Ja	Nader onderzoek
		Overige Niet-broedvogels	Ja	Nee	Nee
	Zandsuppletie	Niet-broedvogels	Ja	Nee	Nee
Grevelingen	Vaarverbinding tussen Voordelta en Grevelingen	Broedvogels	Ja	Nee	Nee
		Niet-broedvogels	Ja	Ja	Nader onderzoek
	Waterskibaan	Broedvogels	Ja	Nee	Nee
		Niet-broedvogels	Ja	Ja	Nader onderzoek
	Duurzame Jachthaven van de Toekomst	Broedvogels	Ja	Nee	Nee
		Niet-broedvogels	Ja	Ja	Nader onderzoek
	Discovery Cove Zeeland	Broedvogels	Ja	Nee	Nee
		Niet-broedvogels	Ja, tijdelijk	Ja, bij bouw	Nader onderzoek

Bij het initiatief Zandsuppletie treden negatieve effecten op, deze zijn mogelijk significant. Voor het bepalen van significantie is een nadere beoordeling noodzakelijk.

Voor de initiatieven: Vaarverbinding tussen Voordelta en Grevelingen, Waterskibaan, Discovery Cove Zeeland en Duurzame Jachthaven van de Toekomst is nader onderzoek nodig om de omvang van effecten te bepalen. Binnen het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en voor het verkrijgen van een vergunning, moet nadere beoordeling en onderzoek plaatsvinden in een passende beoordeling.

Bij toetsing van al deze initiatieven dient rekening gehouden te worden met mogelijke cumulatie van effecten door het realiseren van andere initiatieven.

7.3

CONCLUSIES QUICK SCAN FLORA- EN FAUNAWET EN EHS

Flora- en faunawet

In onderstaande tabel zijn mogelijke effecten op beschermde soorten weergegeven. Voor alle initiatieven geldt dat er voor één of meerdere soortgroepen nader (veld-)onderzoek noodzakelijk is om mogelijke effecten op alle soortgroepen in beeld te brengen. Sowieso voor broedvogels, maar mogelijk ook voor andere soorten kunnen maatregelen noodzakelijk zijn om effecten te beperken of voorkomen.

Afhankelijk van de beschermingsstatus van de aangetroffen soort, kan het vervolgens nodig zijn om een ontheffing op de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet aan te vragen. Een en ander moet per initiatief nader bepaald worden.

Tabel 15

Overzicht van mogelijke effecten op beschermde soorten in en rond het plangebied en de noodzaak tot nader onderzoek per initiatief

Soortgroep	Soort	Negatief effect	Nader (veld-) onderzoek
Flora	Flora in Zouten Haard	Nee	Nee
	Veldsalie	Mogelijk	Ja
	Overige beschermde Flora	Mogelijk	Ja
Zoogdieren	Konijn, Haas, Egel, (spits-) muizen, Mol, Bruine rat	Beperkt	Nee
	Wezel, Hermelijn, Bunzing	Mogelijk (verblijfplaatsen)	Ja
	Ree, Damhert	Nee	Nee
	Gewone dwergvleermuis	Mogelijk	Ja (verblijfplaatsen)
	Gewone en Grijze zeehond	Ja	Ja (rustplaatsen)
	Bruinvis	Nee	Nee
Vogels	Broedvogels met jaarrond beschermde nesten	Mogelijk	Ja
	Overige broedvogels	Nee, bij werken buiten broedseizoen	Nee
	Rustende en foeragerende vogels in Voordelta en Grevelingen	Mogelijk	Ja
	Rustende en foeragerende vogels op land	Beperkt	Nee
Amfibieën	Groene kikker, Bruine kikker, Gewone pad, Kleine watersalamander, Bastaardkikker	Beperkt	Nee
	Heikikker	Nee	Nee
	Rugstreeppad	Mogelijk	Ja
Reptielen	Levendbarende hagedis	Nee	Nee
Vissen		Nee	Nee
Overige soorten	Ongewervelden	Nee	Nee

Ecologische Hoofdstructuur

Alleen de oost-west verbinding over de N57 en de waterskibaan hebben mogelijk ruimtebeslag op EHS tot gevolg. Door hier bij het ontwerp van de loop- of fietsbrug en waterskibaan rekening mee te houden kan dit voorkomen worden. Zo niet, dan kan compensatie van het ruimtebeslag noodzakelijk zijn.

HOOFDSTUK

8

Gebruikte bronnen

- ARCADIS, 2011a. Ontwerp-Structuurvisie Brouwersdam-Zuid. In opdracht van Gemeente Schouwen-Duiveland.
- ARCADIS, 2011b. MER Structuurvisie Brouwersdam-Zuid. In opdracht van Gemeente Schouwen-Duiveland.
- ARCADIS, 2011c, in prep. Maatregelenpakket Noorderstrand. In opdracht van Waterschap Scheldestromen.
- ARCADIS, 2009. Natuurtoets duinverzwaring Noorderstrand Schouwen-Duiveland. In opdracht van Waterschap Scheldestromen.
- ARCADIS & Vrolijk, 2008. Meerwaardestudie Grevelingen en Delta Schutsluis in de Brouwersdam.
- Anonymus, 1997. Meetnetoptimalisatie regio 11, Noord Zeeland. Object Zouten- en Zoeten Haard. Afkomstig uit Natuurwetenschappelijk Archief Staatsbosbeheer. Dossier: Zozo HYD/97.
- Bekker, J.P., 2004. Zoogdiereninventarisatie Kop van Schouwen; Verslag van twee kampen gehouden in het najaar van 2004. Mededeling 72 van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierenbescherming (VZZ), Veere.
- Boesveld, A., 2005. Inventarisatie van de landslakken van de Zeeuwse kust, met nadruk op de Nauwe korfslak. Stichting European Invertebrate Survey Nederland. EIS2005-14, Leiden.
- Bruin, A. de, 2009. GO 2009-022 Project. Levering Amfibieën- en Vissengegevens. Stichting RAVON, Nijmegen.
- EU, 2000. Beheer van 'Natura 2000-gebieden', de bepalingen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (richtlijn 92/43/EEG). EU, Brussel.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., Lammertsma, D.R., Kuiters, A.T. & Griffioen, A.J., 2005. Damherten op de Kop van Schouwen; aanwijzingen voor beheer. Rapportnummer: Alterra rapport 1142. Alterra, Wageningen.
- Haaften, J.L. van & Pelzers, E., 1992. Ree. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren (red. S. Broekhuizen et al.). blz. 211 – 217. Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Haterd, R.J.W. van de, W. Lengkeek, S. Bouma & M.T. Collombon, 2010. Herintroductie getij in de Grevelingen en effecten op natuur in intergetijdgebieden. Bureau Waardenburg bv, Culemborg. Rapport nr. 10-079. I.o.v. Rijkswaterstaat Dienst Zeeland.
- Krijgsveld K.L., R.R. Smits, J. van der Winden, 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, Rapport 07-690. In opdracht van Vogelbescherming Nederland.
- Litjens, B.E.J., 1992. Damhert. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren (red. S. Broekhuizen et al.). blz. 195 – 199. Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

- Ministerie van EL&I, 2005. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Lüchtenborg, A., 2007. Verstoring van Wadvogels. Literatuurstudie naar de mogelijke invloeden van verstoring door de dijkverbetering. In opdracht van Projectbureau Zeeweringen. Grontmij Nederland bv.
- Meijden, R. van der, 2005. Heukels' Flora van Nederland. 23e druk. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten.
- Meininger P.L., R.H. Witte & J. Graveland, 2003. Zeezoogdieren in de Westerschelde: knelpunten en kansen. Rapport RIKZ/2003.041. RIKZ, Middelburg.
- Meininger P.L., M.S.J. Hoekstein, S.J. Lilipaly & P.A. Wolf, 2005. Broedsucces van kustbroedvogels in het Deltagebied in 2004. Rapport RIKZ/2005.002. Rijksinstituut voor Kust en Zee, Middelburg.
- Ministerie van EL&I, 2007a. Ontwerpbesluit Kop van Schouwen. N2K116_WB HN Kop van Schouwen.doc
- Ministerie van EL&I, 2007b. Natura 2000 gebied 115 – Grevelingen. Concept gebiedendocument. November 2007.
- Ministeries van LNV en VROM en de provincies, 2007. Spelregels EHS. Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS. Een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies. Document te downloaden via de website van het ministerie van EL&I.
- Natuur- en Recreatieschap de Grevelingen, 2010. MIRT Verkenning Grevelingen. Notitie Reikwijdte en Detailniveau.
- Nie, H.W. de, 1996. Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen. Media Publishing, Doetinchem.
- Poot, M.J.M., P. Schouten, L. Hoogenstein, H.H. Schoten, A. den Held, 2007. Passende Beoordeling huidig en toekomstig gebruik in Natura 2000-gebied Voordelta. Basis document voor maatregelen pakket beheerplan. Consortium Witteveen+Bos en Bureau Waardenburg. Rapport nr. 06-111. In opdracht van Ministerie van Verkeer en Waterstaat.
- Pranger, D.P., 2001. Vegetatiekartering Deesche Watergang, Dijkwater, Koegat, Prinsesseplaat en Zoete en Zoute Haard. In opdracht van Staatsbosbeheer regio West-Brabant-Deltagebied. Rapportnummer EV 323-1. Everts & de Vries e.a. oecologisch advies en onderzoeksbureau, Groningen.
- Provincie Zeeland, 2001. Nota soortenbeleid. Vastgesteld in de vergadering van Gedeputeerde Staten d.d. 15 mei 2001.
- Provincie Zeeland, 2005. Natuurgebiedsplan Zeeland 2005. Natuurgebiedsplan, Beheersgebiedsplan en Landschapsgebiedsplan voor de provincie Zeeland. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 27 september 2005. Provincie Zeeland, directie Ruimte, Milieu en Water. LnO uitgeverij/drukkerij, Zierikzee.
- RBOI – Middelburg, 2008. Schouwen-Duiveland partiële herziening duinvoetregeling strandpaviljoens, Bestemmingsplan. Procedureplannummer 6764, 19-06-2009. Middelburg.
- RBOI – Middelburg, 2009. Schouwen-Duiveland 2e fase Recreatieverdeelweg. Bestemmingsplan en flankerende voorzieningen, Ontwerp. Kenmerk NL.IMRO.1676.00002BpGho-ontw, 17-06-2009. Middelburg.
- Rijkswaterstaat, in samenwerking met Provincies Zuid-Holland en Zeeland, 2008. Beheerplan Voordelta. Spelregels voor natuurbescherming.
- Roomen, M.W.J. van, A. Boele, M.J.T. van der Weide, E.A.J. van Winden en D. Zoetebier, 2000. Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-1997; een actueel overzicht van Europese vogelwaarden in aangewezen en aan te wijzen speciale

beschermingszones en andere belangrijke gebieden. Rapport 2000/01, SOVON, Beek-Ubbergen.

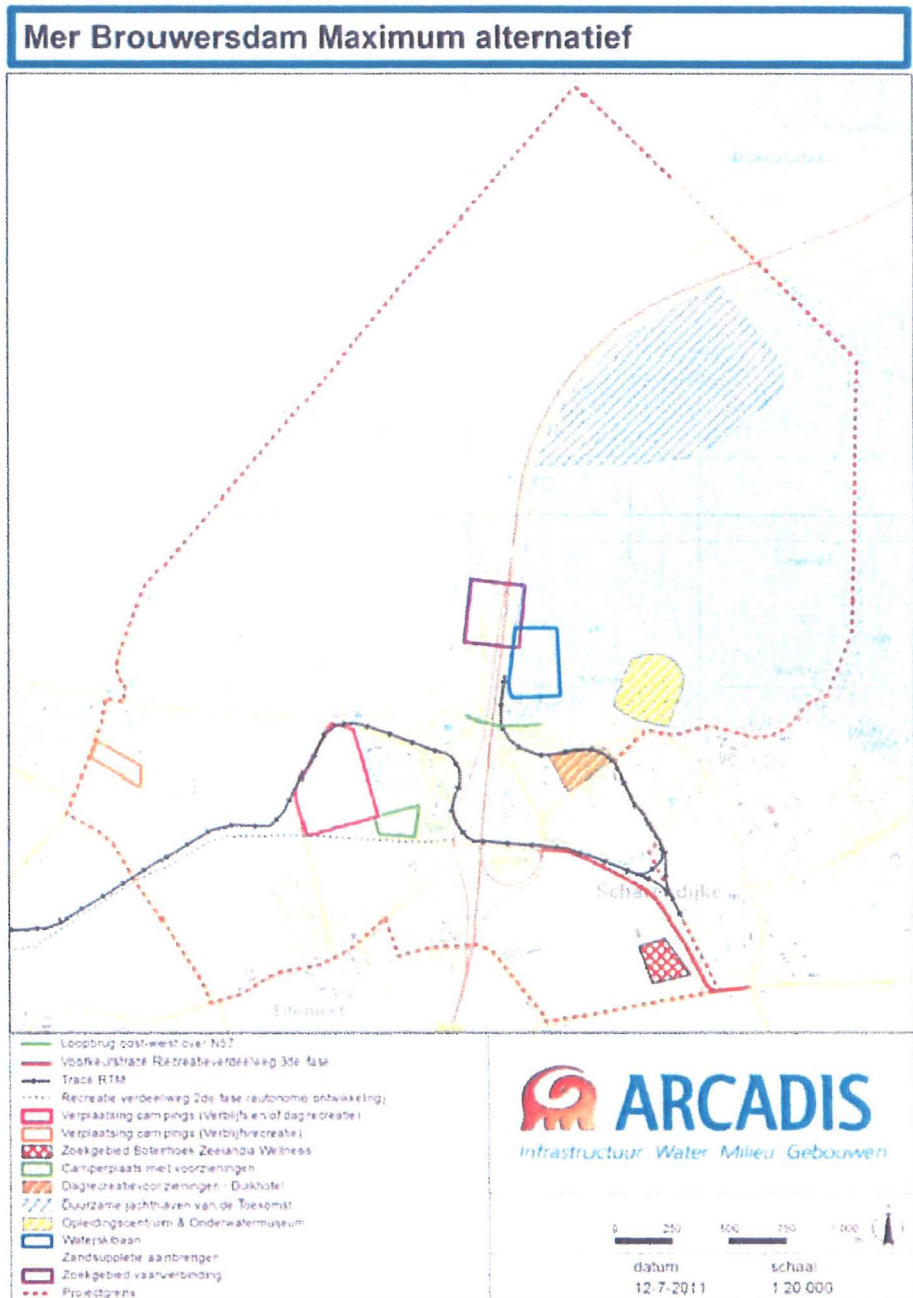
- Strucker, R.C.W., Arts, F.A. & Lilipaly, S., 2007. Watervogels en zeezoogdieren in de Zoute Delta 2006/2007. Rapport RWS Waterdienst /2008.031, Vlissingen.
- Stumpel, T., & Strijbosch, H., 2006. Veldgids amfibieën en reptielen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Wetsteijn, L.P.M.J., 2010. Actualisatie bekkenrapport Grevelingenmeer, concept. Een beschrijving van de ecologische ontwikkelingen in de periode 1999 t/m 2008/2009 in vergelijking met de periode 1990 t/m 1998. Uitgegeven door RWS Waterdienst.
- Vergeer, J.W., en Zuylen, G. van, 1994. Broedvogels van Zeeland. Uitgeverij KNNV / Stichting Uitgeverij SOVON.

Websites

- Geoloket Provincie Zeeland, <http://zldags.zeeland.nl/geo/>
- Ministerie van EL&I, <http://www.rijksoverheid.nl>.
- Soortenbank, <http://www.soortenbank.nl>.
- RAVON, <http://www.ravon.nl>.
- Waarneming.nl, <http://www.waarneming.nl>.
- Natuur- en Recreatieschap de Grevelingen, <http://www.toekomstgrevelingen.nl>

BIJLAGE 1

Locatie/zoekgebied initiatieven van het VKA

Colofon

NATUURTOETS BROUWERSDAM-ZUID - QUICK SCAN FLORA- EN FAUNAWET, EHS + VOORTOETS NATUURBESCHERMINGSWET

OPDRACHTGEVER:

Gemeente Schouwen-Duiveland

STATUS:

Concept

AUTEUR:

Arjan Schoenmakers

GECONTROLEERD DOOR:

Anne-Marie Spierings

VRIJGEGEVEN DOOR:

Anne-Marie Spierings

1 augustus 2011

075654977:0.7

ARCADIS NEDERLAND BV

Utopialaan 40-48

Postbus 1018

5200 BA 's-Hertogenbosch

Tel 073 6809 211

Fax 073 6144 606

www.arcadis.nl

Handelsregister 9036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.